Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIII. CELOVEC, PETEK, 12. MAJ 1978 ŠTEV. 19 (1865)

Obletnica

ki opozarja na neizpolnjene obveznosti

Prihodnji teden — 15. maja — bo minilo 23 let od podpisa avstrijske državne pogodbe, s katero je bila tudi formalnopravno potrjena in priznana leta 1945 izvedena obnova neodvisne demokratične republike Avstrije. Obletnica tega pomembnega dogodka v zgodovini naše domovine je primerna priložnost, da si ogledamo, kako Avstrija opravičuje zaupanje, ki je bilo vanjo stavljeno s tem, da ji je bil kljub udeležbi v vojni na strani nacistične Nemčije priznan status napadene države; in kako izpolnjuje obveznosti, ki jih je prevzela ob svojem novem rojstvu.

Pri tej oceni mora biti izhodišče dejstvo, da je bila Avstrija obnovljena za ceno junaštva in žrtvovanja v boju proti nacifašizmu. Deloma gre za tozadevni doprinos avstrijskega ljudstva samega in v tem okviru še posebej koroških Slovencev, v še večji meri pa za delež drugih narodov Evrope, ki so se uprli fašističnemu nasilju ter se borili za svobodo, mir in pravico.

Tako je današnja Avstrija v pravem pomenu besede sad široke mednarodne solidarnosti. Ali se tega tudi dovolj zaveda? Ali temu primerno tudi izpolnjuje obveznosti, ki so ji bile naložene?

Omejiti se hočemo na dve taki obveznosti, ki pa sta obe zgodovinsko pogojeni in temeljita na povsem določenih izkušnjah iz preteklosti: to je po eni strani odnos do nacizma v stari in novi obliki ter po drugi strani odnos do avstrijskih državljanov drugih narodnosti. Ravno ti dve obveznosti, ki sta v državni pogodbi zelo jasno in nedvoumno zapisani, pa predpostavljata, da je k izpolnjevanju treba pristopiti v duhu nove miselnosti. S temi obveznostmi je namreč povsem nezdružljivo gojiti avstrijska patriotična čustva v duhu tistih, ki so v službi velenemškega imperializma svojo „domovino" branili pri Narviku, Stalingradu, El Alameinu ali Calaisu, kakor tem obveznostim zelo jasno nasprotuje tudi reševanje manjšinskih vprašanj v duhu Steinacherjeve „zmage v nemški noči".

Tako v enem kot v drugem oziru moramo ob obletnici državne pogodbe ugotoviti, da je Avstrija še vedno dolžnik: 23 let po tistem zgodovinskem 15. maju 1955 so pojavi novega in starega nacizma pogostejši in predrznejši kot kdaj koli prej in pravice narodnih manjšin so okrnjene, zožene in ogrožene bolj kot pred njihovo mednarodno uzakonitvijo. Zato mora biti obletnica še vedno tudi opozorilo na neizpolnjene obveznosti — ne nazadnje v interesu Avstrije, saj jo bo svet predvsem ocenjeval in cenil po tem, kako bo vanjo stavljeno zaupanje opravičevala z doslednim spoštovanjem mednarodnih pogodb.

Z zadoščenjem smo pred nedavnim vzeli na znanje, da je bil protifašistični boj koroških Slovencev končno tudi z najvišjega uradnega mesta priznan kot prispevek za osvoboditev Avstrije. Ravno zaradi tega pa moramo ob obletnici podpisa državne pogodbe še toliko bolj obsoditi dejstvo, da še vedno grozijo procesi več desetinam pripadnikov naše narodne skupnosti — samo zato, ker so se borili za dosledno izpolnitev vseh določil člena 7 državne pogodbe. Ta člen nam ni bil podarjen, marveč smo si ga priborili z ogromnimi žrtvami; zato tudi pričakujemo in zahtevamo, da bo izpolnjen v duhu miselnosti, ki je prevladovala tedaj, ko je bila Avstrija obnovljena za ceno junaštva in žrtvovanja mnogih narodov v boju proti fašizmu.

VIDEMSKA KONFERENCA O ETNIČNIH SKUPINAH

pomemben mejnik v boju za pravice Slovencev

„Konferenca o etničnih skupinah sama po sebi pomeni priznanje pravic manjšin do zaščite" — tako so Slovenci v Italiji pozdravili konferenco o etničnih in jezikovnih skupinah v videmski pokrajini, ki jo je 5. in 6. maja — torej ravno za drugo obletnico katastrofalnega potresa — organizirala pokrajinska uprava v Vidmu.

Prnčakovanja predvsem beneških in kanalskih Slovencev, da bo konferenca pomenila uradno priznanje slovenske narodne skupnosti v videmski pokrajini kot sestavni del slovenske skupnosti v Italiji, je delo konference povsem izpolnilo. Saj je že samo dejstvo, da je do konference prišlo, „odraz nove zrelosti in stopnje demokratične zavesti političnih sil in reprezentativnih organov furlanskega ljudstva glede problemov v zvezi z zaščito in samim obstojem slovenske narodnostne skupnosti in furlanskega ter nemškega prebivalstva v Furlaniji", kot je zapisal predsednik kulturnega društva „Ivan Trinko" iz Čedada Viljem Černo v Primorskem dnevniku. Pobudo za to konferenco so sprejeli v zvezi z resolucijami o problemih beneških Slovencev, posebej pa še na pritisk slovenskih predstavnikov v pokrajinskem svetu, zanjo so glasovali vsi razen fašistov.

Namen konference je bil, kot je poudaril predsednik videmske pokrajine Turello v svojem otvoritvenem govoru, poglobiti poznavanje problemov treh jezikovnih skupnosti v Furlaniji: ladinsko-furlanske, slovenske in nemške. Razprave in analize naj bi pristojnim oblastem v deželi in državi nudile gradivo za uspešno zaščito jezikovnih, kulturnih in zgodovinskih tradicij manjšin. Konferenca je aktualna predvsem tudi zaradi vsesplošne obnove dežele po potresu, ki je deželo in njeno prebivalstvo zadel v živo tkivo, vendar pa naj pri tej obnovi ne gre samo za obnovo starega, temveč za izgradnjo temeljev za hitrejši vsestranski razvoj Furlanije, s tem pa tudi za ovrednotenje jezikovnega, kulturnega in zgodovinskega bogastva, ki je bilo do sedaj zelo zanemarjeno.

Kako tesno je obstoj in razvoj manjšin povezan z družbenogospodarskim razvojem, so v svojih prispevkih poudarili tudi številni referenti. Ravno v tem je ena bistvenih pomembnosti te konference, da sta namreč kulturni razvoj in življenje manjšin neločljivo povezana in pogojena s socialnimi in gospodarskimi razmerami njihovega življenjskega področja. Posebej za Slovensko Benečijo je namreč značilno, da je gospodarsko skrajno zaostala. K temu veliko prispevajo tudi vojaške služnosti, ki na tem področju blizu jugoslovanske meje zavirajo vsako kmečko gospodarstvo in skrajno pospešujejo odseljevanje in izseljevanje prebivalstva ali v furlansko nižino ali pa naprej v zahodno Evropo. Eden glavnih referentov, sociolog prof. Paolo Leon, ki je govoril ravno o tej tematiki, je zgodovinsko krivdo za slaboten gospodarski položaj Slovencev v Benečiji iskal prav v kolonizaciji klasičnega tipa, ki mu je bilo podvrženo to področje. Leon vidi izhod iz tega edino v sredstvih in jamstvu za lasten razvoj, za kar pa mora manjšina razpolagati z dobršno mero samouprave, ker bo lahko samo tako uveljavila lastno enakopravnost. Za tako enakopravnost pa je potrebna tudi kulturna in jezikovna samostojnost, ki jo je mogoče doseči predvsem s poukom v materinščini.

Glavna diskusija v razpravi, v katero so Slovenci iz Benečije, Rezije in Kanalske doline posegli z dvanajstimi temeljitimi zgodovinskimi, jezikovnimi in socioekonomskimi analizami, se je vrtela okoli dveh osnovnih stališč, ki sta bili prisotni na konferenci. Prvo stališče je zastopala večina referentov in diskutantov, osnovni protagonisti pa so bili Slovenci. Strnili bi ga lahko z eno besedo: globalna zaščita manjšin, kar v glavnem pomeni: družbenogospodarska obnova, zaščita jezika in kulture, pouk v materinščini, s tem pa poudarek enotnosti vseh Slovencev v Italiji, ne pa njihovo različno obravnavanje v tržaški, goriški in videmski pokrajini. Te temeljne zahteve Slovencev videmske pokrajine so strnjene v enotni „Listini o pravicah Slovencev v videmski pokrajini" slovenskih kulturnih in izseljeniških društev, ki so jo 7. aprila na tiskovni konferenci v Vidmu predstavili širši javnosti.

Stališče Slovencev je podprl prof. Pizzorussi s pravne fakultete v Pisi, ki je v svojem prikazu pravnega stanja zaščite manjšin poudaril, da se mora zaščita nanašati na manjšino kot skupnost, ne pa na posameznika. To je podprl že zgoraj omenjeni Leon. Prav tako tudi Sergio Salvi, ki je v svojem obravnavanju zgodovinsko-političnega ugotavljanja manjšin podal razčlenitev terminologije, kjer je prišel do zaključka, da beseda narodnost nabolje izraža skupek lastnosti, ki označujejo neko narodnostno skupnost. Narodnost pa je opredelil takole: gre za človeško skupnost, ki se razlikuje od ostalih jezikovnih, kulturnih, družbenogospodarskih in zgodovinskih značilnosti, le-te pa dajejo članom te skupnosti zavest posebne identitete, ki teži za tem, da bi samostojno uredili svoj politični, kulturni in morda celo upravni prostor. Zatorej so narodnosti kolektivne kategorije, ne pa skupek posameznikov. Pa tudi filolog prof. Pellegrini je govoril v istem smislu, ko je ovrgel tezo o nekakšnih različnostih beneških in kanalskih Slovencev. Ne nazadnje je isto stališče zavzel tudi monsinjor Aldo Moretti, bivši voditelj brigad „Osoppo", ki je spregovoril v imenu furlanskega inštituta za zgodovino odporniškega gibanja in furlanske kulturne skupnosti iz Ogleja.

Temeljne zahteve Slovencev iz „Listine" so razčlenili številni slovenski govorniki iz Kanalske doline, Rezije in Benečije. Njihova stališča so podprli tudi predstavniki demokratičnih strank in predstavniki sindikalne federacije.

Drugo temeljno stališče, ki je prevladovalo predvsem v krščanskodemokratskih vrstah, je stališče, da je treba Slovencem zagotoviti ločeno zaščito, ki naj zajame predvsem narečja in krajevna kulturna izročila ter izključi „vsiljene oblike zaščite ter zunanje vplive". To pa je delitev Slovencev na več kategorij in ohranjevanje statusa quo. Isto stališče tudi nasprotuje dvojezičnemu uradnemu poslovanju. To stališče je poleg desničarskih krščanskih demokratov izmed referentov podprl samo prof. Barbina, ki je polemi-

(Dalje na 8. strani)

Za reševanje manjšinskih vprašanj je potreben pozitiven odnos do manjšin

Na povabilo Avstrijsko-jugoslovanskega društva na Koroškem je v ponedeljek v celovški Mestni hiši predaval univ. prof. dr. Janko Pleterski z ljubljanske univerze o narodnostih v Jugoslaviji in njihovem položaju v skupnosti narodov. Tema predavanja je spričo aktualnosti sorodnega problema na Koroškem pritegnila lepo število poslušalcev, med katerimi je bilo tudi mnogo Slovencev, med častnimi gosti pa je podpredsednik društva Paul Truppe posebej pozdravil generalnega konzula SFRJ v Celovcu Milana Šamca in konzula Petra Župančiča.

Že takoj na začetku svojega izvajanja je predavatelj opozoril na zelo zgovorno karakteristiko jugoslovanskega odnosa do manjšinskega problema: narodne manjšine v Jugoslaviji niso več manjšine, marveč so narodnosti — s tem so odpadla vsa večinska razmerja in je bila že v poimenovanju poudarjena enakopravnost narodnosti z narodi. Druga značilnost pa je izražena v zvezni ustavi, po kateri so narodnosti konstitutivni element jugoslovanskega federalizma, medtem ko so v republiških ustavah opredeljene kot sotvorci državnosti. (V avstrijski ali koroški ustavi bi tako opredelitev seveda zaman iskali in se tudi že v tem vidi bistvena razlika v odnosu do manjšin — op. ured.)

Predavatelj je podrobno orisal položaj posameznih narodnosti ter obrazložil ustavne, zakonske in statutarne norme, ki zagotavljajo vsetransko enakopravnost narodov in narodnosti ne glede na njihovo številčno moč. To dejstvo je še posebej poudaril in navedel vrsto konkretnih primerov, ki prepričljivo dokazujejo, da v Jugoslaviji pri uveljavljanju narodnostne enakopravnosti odstotki niso nobeno merilo, marveč služijo zgolj statističnim namenom. O tem govori že različna zastopanost narodnosti v posameznih republikah: medtem ko predstavljajo narodnosti 11 % celotnega jugoslovanskega prebivalstva, znaša njihov delež v republikah od 26,7 % (Makedonija) do 0,2 % (Bosna in Hercegovina) — kljub takim razlikam pa uživajo vsepovsod enake pogoje tako na uveljavljanje svojih posebnih pravic kot za enakopravno soodločanje v vseh zadevah družbenega razvoja.

Narodnosti so namreč adekvatno zastopane v vseh forumih in ustanovah, od zakonodaje preko občin do organizacij združenega dela ter organizacij, kjer povsod soodločajo v vseh vprašanjih. Z ustavnimi in statutarnimi normami zagotovljena enakopravnost njihovih jezikov na vseh področjih uradovanja in javnega življenja pa nikakor ni odvisna od določenih odstotkov; za priznanje enakopravnosti zadostuje obstoj narodnosti, naselitvena področja pa so zgodovinsko znana. Zato uresničitev jezikovne enakopravnosti (uradovanje, napisi, šolstvo itd.) ni odvisna od razmerja med „večinskim" in „manjšinskim" narodom. Predavatelj je navedel celo vrsto občin, v katerih znaša delež narodnosti le nekaj odstotkov ali celo manj kot odstotek, pa je enakopravnost njihovih občanov prav tako uresničena kot v drugih občinah, kjer so razmerja precej drugačna.

Prav te ugotovitve še posebej silijo k primerjavi s sedanjo „vzorno" rešitvijo na Koroškem, ki je nasprotno osnovana zgolj na odstotkih in na številčni moči manjšine, je torej pristen sad izrazite protimanjšinske politike. Bistvene razlike v odnosu do problema pa se kažejo tudi na šolskem področju: na Koroškem je vse usmerjeno v izolacijo manjšine in s tem v poglabljanje prepada med obema narodoma, v Jugoslaviji pa šolska vzgoja na področjih, kjer živijo narodnosti, s poukom v obeh jezikih služi medsebojnemu spoznavanju in razumevanju in s tem sožitju.

V Jugoslaviji cilj reševanja manjšinskih vprašanj ni v asimilaciji, marveč v ohranitvi in vsestranskem razvoju narodnosti, je dejal predavatelj. Za uresničevanje take narodnostne politike pa je — kot je poudaril podpredsednik Avstrijsko-jugoslovanskega društva Truppe — potreben pozitiven in človeški odnos do manjšin in njihovih vprašanj. Želeti bi bilo, da bi si te besede vzeli k srcu tudi tisti, ki celo ob tako zgovornih in prepričljivih primerjavah, kot jih je mogoče delati na podlagi predavanja dr. Pleterskega, raje samozadovoljno posnemajo ptiča noja.

ZVEZA KOROŠKIH PARTIZANOV V CELOVCU

vas vabi na

Spominsko svečanost

ob odkritju dne 31. oktobra 1976 razstreljenega in spet obnovljenega partizanskega spomenika na Komlju v spomin dvanajstim padlim partizanom pri Apovniku.

Prireditev bo v nedeljo 28. maja 1978 s pričetkom ob 10. uri dopoldne z naslednjim sporedom:

- **svečano odkritje spomenika**
- **polaganje vencev ob žalostinki „Žrtvam"**
- **govori**
- **nastop Partizanskega pevskega zbora iz Trsta z godbo, pesmimi in recitacijami.**

Na predvečer odkritja spomenika bo v soboto 27. maja ob 19.30 uri v šotoru na travniku pred Posojilnico v Pliberku koncert Partizanskega pevskega zbora iz Trsta. Po koncertu bo družabno srečanje s preživelimi borci na Komlju, kjer bomo skupno prižigali kres v spomin vsem padlim za svobodo v borbi proti fašizmu.

Poklonimo se njim, ki so darovali za nas najdragocenejše, kar so imeli — svoje življenje!

Slovenci in občinske volitve 1979

Meseca marca 1979 bodo na Koroškem spet občinske volitve.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem je na seminarjih v Železni Kapli in v Bilčovsu, na katerih je sodelovalo nad sto odbornikov in zaupnikov naše organizacije, poleg drugih perečih problemov (kot so pravni položaj manjšine, šolska in predšolska vzgoja, informacijska dejavnost, mladinsko delo, kulturna dejavnost, gospodarstvo itd.) temeljito obravnavala tudi vprašanje občinskih volitev. V zvezi s tem so bili sprejeti tudi sklepi, ki smo jih strnili v geslo „ČIM VEČ NEMŠKO IN SLOVENSKO GOVOREČIH DEMOKRATOV V OBČINSKE ODBORE!" ZSO si bo prizadevala, da bomo pri občinskih volitvah leta 1979 izvolili čim več demokratično mislečih ljudi v občinske odbore — bodisi na široko zasnovanih posameznih občinskih listih, bodisi v okviru obstoječih političnih strank.

Pri odločitvah, kako bomo nastopali po posameznih občinah, moramo upoštevati predvsem raznolikost komunalno in družbeno-političnih razmer in potreb po posameznih občinah. Razgovori z našimi ljudmi na podeželju so pokazali, da stališča in sklepi ZSO odgovarjajo dejanskim razmeram v občinah ter družbeno-političnim potrebam naših ljudi in nemško govorečih demokratov. Mnenja sem, da moramo sprožiti kar najširšo razpravo glede občinskih volitev širom dvojezičnega ozemlja južne Koroške, kajti nujno je potrebno, da bomo do nekaterih vprašanj zavzeli jasna stališča.

Izhajajoč iz specifičnih družbeno-političnih razmer po posameznih občinah smatramo formalno imensko poenotenje krajevnih občinskih list kot škodljivo, ker le-to zožuje platformo delovanja. Pogosto zasledimo izredno škodljive poskuse cepljenja zavednih koroških Slovencev na socialiste, komuniste, ali klerikalce. S tem v zvezi odklanjamo vsak poskus monopolizacije slovenstva s strani najbolj „elitnih Slovencev".

Občinske volitve 1979 bodo že šeste občinske volitve v drugi avstrijski republiki. Pri vseh dosedanjih volitvah se je dogajalo enako. Posamezniki so tudi med slovensko narodnostno skupnostjo skušali ustvariti občutek, da so volitve odločilnega pomena za obstoj Slovencev na Koroškem. Volitve so gotovo pomeben del avstrijskega ustavnega sistema in jih moramo kot take gledati. Vsako odvračanje slovenske narodnostne skupnosti od perečih življenjskih vprašanj in enostranska orientacija na volitve pa je za nas škodljiva. Volitve moramo jemati le kot občasen del naše vsestranske angažiranosti, medtem ko moramo naše sile kontinuirano, to se pravi tudi v dobah med volitvami, posvečati vsem tistim družbeno političnim potrebam slovenske narodne skupnosti, ki so za obstoj in razvoj nujno potrebne.

Zavedati se moramo, da je na Koroškem na tisoče manj zavednih pripadnikov slovenske narodne skupnosti, ki zaradi vladajočih političnih in gospodarskih razmer niso aktivni člani naše narodne skupnosti. Vse te ljudi moramo dolgoročno vključevati v našo kulturno, športno, mladinsko in drugo dejavnost, ne pa neprestano postavljati kriterije, „kdo je še naš in kdo ni več naš". Kot primer naj navedem le zadnji dve uspešni in mogočni kulturni manifestaciji ob 70-letnici naše kulturne centrale: pri njih je sodelovala vsaj ena tretjina takih ljudi, ki jim nekateri neprestano odrekajo narodno zavednost, češ, to niso Slovenci, ker so socialisti, komunisti ali klerikalci.

V zadnjem času skušajo posamezniki naše ljudi poučevati o kolektivni integraciji slovenske narodne skupnosti v avstrijsko politično življenje. Govoriti pri volitvah o kolektivni integraciji, pomeni omejevati platformo delovanja na izključno narodno plat in kot edino alternativo za Slovence na Koroškem propagirati narodno stranko.

Ob tem nam mora biti jasno, da je vsak posameznik — bodisi član slovenske narodne skupnosti ali pripadnik večinskega naroda — prisiljen, da se na delovnem mestu (kot delavec v tovarni, učitelj, nameščenec, kmet ali obrtnik) najprej individualno in z ozirom na svoje socialne interese integrira v obstoječo družbo; za svoje socialne interese in potrebe se potem bori znotraj strankarskih sindikalnih organizacij. Narodne pravice pa lahko pripadnik slovenske narodne skupnosti v današnjih političnih razmerah uveljavlja predvsem preko obstoječih narodnih organizacij, v katerih sodelujejo ljudje z različnimi idejno-političnimi nazori.

Obstoječe družbeno-politične razmere na Koroškem so take, da „kolektivna integracija" hote ali nehote vodi do monopolizacije slovenstva na tiste Slovence, ki so socialno bolj neodvisne. Pred volitvami se vedno spet samo po sebi postavlja vprašanje, ali naj osrednji organizaciji koroških Slovencev vodita poudarjeno strankarsko politiko ali ne. Za ZSO tu ni dileme. Dejstvo je, da v ZSO sodelujejo ljudje z različnimi svetovnimi nazori. Naša naloga je, da to široko platformo še bolj razširimo in omogočimo vsem narodno zavednim Slovencem, da lahko znotraj ZSO vsestransko ustvarjalno delujejo.

Mi smo bili in smo za enotno nastopanje vseh koroških Slovencev, kadar gre za konkretne potrebe naše narodne skupnosti. Ne smemo pa dovoliti, da si enotno nastopanje razlaga vsak po svoje in ga izkorišča v strankarske politične namene.

Zato bomo pri občinskih volitvah predvsem upoštevali dane družbenopolitične razmere po občinah in podprli bodisi široko zasnovane krajevne liste, bodisi obstoječe politične strukture. Upoštevajoč naš skupni cilj, doseči enakopravnost na vseh družbeno-političnih področjih vsakdanjega življenja, se moramo zavzemati za to, da ne bo prišlo do razpihovanja predvolilne kampanje do take mere, da bi bilo ogroženo skupno nastopanje koroških Slovencev v skupnih narodnih vprašnajih, še zlasti pa tedaj, kadar gre za izpolnitev člena 7 avstrijske državne pogodbe in s tem za zagotovitev pogojev, v katerih bomo živeli in se razvijali kot enakopravni med enakopravnimi

dipl. inž. Feliks Wieser
tajnik ZSO

Mauthausen
mora biti opomin

Minulo nedeljo je bila v nekdanjem nacističnem taborišču smrti Mauthausen tradicionalna spominska svečanost, katere se je udeležilo več kot 5000 ljudi iz številnih držav. Na kraju strašnega spomina, kjer so nacistični zločinci umorili blizu 123.000 pripadnikov 18 narodov, je udeležencem spominske svečanosti spregovoril prosvetni minister dr. Fred Sinowatz, ki je poudaril, da mora Mauthausen ostati trajen opomin. Napraviti moramo vse, da se strahote preteklosti nikdar več ne bodo ponovile, je naglasil minister in menil, da imajo predvsem tudi šole odgovorno nalogo, da mladino vedno spet opominjajo na nečloveški značaj fašizma. „V spoštovanju se klanjamo žrtvam nacizma, fašizma in rasizma, ki so umrle za svobodo in človeško dostojanstvo, ne pa za svet predsodkov, lakote, socialne nepravičnosti in atomskega oboroževanja."

Spet značilen primer
sodne obravnave na Koroškem

V ponedeljek se je pred celovškim deželnim sodiščem kot prvo instanco končal proces proti Petru Wieserju, ki je v zvezi z lanskim bombnim atentatom v Škocijanu v tiskovni izjavi Solidarnostnega komiteja zapisal, da si koroški dnevniki lastijo pravico tajnega sodišča, ker že prej, preden so znani kaki konkretni podatki, vedo poročati, kje je treba iskati krivce za bombne atentate — med Slovenci namreč. Kleine Zeitung se je takrat čutila užaljeno zaradi formulacije „femegerichtliche Anmaßungen" in je tožila najprej dr. Helmuta Stockhammerja (ki je po tiskovnem zakonu odgovarjal za vsebino izjave) in potem, ko se je izkazalo, da ni on avtor besedila, še avtorja članka Wieserja.

Že po prvi obravnavi proti Stockhammerju 10. novembra lani je Kleine Zeitung vedela poročati: „Istočasno (sodnik) ni pustil dvoma, da bo Wieser kot naslednji obtoženec imel računati z obsodbo." In to, čeprav je Wieser preko svojega branilca dr. Francija Zwittra šele na obravnavi 27. februarja letos ponudil dokaz resničnosti za objavljeno trditev. Tako je moral nastati vtis, da je bil izid procesa jasen že vnaprej in da je bila dopustitev dokaza le formalnost. Ta vtis je bil na ponedeljkovi obravnavi še potrjen, ko je sodnik dr. Saxerju, ki je bil vabljen kot priča, stalno vpadal v besedo, tako da mu kot strokovnjaku, ki se poklicno bavi s časopisno analizo, ni bilo mogoče, da bi z jezikoslovnega stališča opredelil pomen uporabljenega izraza „femegerichtliche Anmaßungen". Po mnenju priče pa bi bilo prav na podlagi take ocene in predloženih citatov šele možno ugotoviti, ali uporabljeni izraz res pomeni žalitev ali ne.

Nekateri od številnih poslušalcev so bili mnenja, da takega dokaznega postopka še niso doživeli. Temu primerno so tudi reagirali na obsodbo Wieserja, zoper katero je branilec takoj vložil priziv. Verjetno zaradi vsega tega pa tudi Kleine Zeitung v svojem poročilu o procesu niti z besedico razen inkriminirane formulacije ne omenja, da je pri procesu šlo za bombne atentate, za katere časopisi bolj ali manj odkrito dolžijo Slovence. Poročevalec se je temu elegantno izognil s tem, da omenja le „nekakšne dogodke" („irgendwelche Vorfälle"), tako da iz celega velikega poročila ni razvidno, čemu je očitek prilaščanja pravice tajnega sodišča pravzaprav veljal. Res lep primer objektivnega poročanja.

Sicer pa se ob taki sodni praksi človek nehote spomni logike, po kateri je umorjen kriv, da je bil umorjen, in ne njegov morilec.

Vojvodina - mozaik narodnosti

Med narodnostno najbolj pestre predele ne le Jugoslavije, marveč sploh Evrope nedvomno sodi avtonomna pokrajina Vojvodina. Poleg dobrega milijona Srbov kot „večinskega naroda" živi v Vojvodini še okoli 140.000 Hrvatov, 40.000 Črnogorcev, skoraj 20.000 Makedoncev, okoli 3500 Muslimanov in 4600 Slovencev, potem pa še izmed narodnosti nad 420.000 Madžarov, 70.000 Slovakov, 50.000 Romunov in 20.000 Rusinov ter še skoraj 25.000 pripadnikov najrazličnejših narodnosti.

Prav zaradi tega pestrega mozaika narodnosti je razumljivo, da so v Vojvodini še posebno občutljivi za vsa vprašanja, ki se nanašajo na enakopravnost in sožitje med narodi in narodnostmi. To je prišlo do izraza tudi na nedavni pokrajinski konferenci ZK, kjer so poudarili načelo, da je krepitev samoupravne vsebine političnega odločanja bistveni pogoj za uresničevanje avtentičnih interesov tako pokrajine v celoti kot tudi interesov delovnih ljudi in občanov ter vseh narodov in narodnosti.

Da pa pri tem ne gre le za lepe besede, kaže vsakdanja praksa. Pripadniki vseh narodov in narodnosti imajo zagotovljeno pravico do uporabe svojega jezika na vseh področjih; v vseh naseljih, kjer živijo pripadniki narodnosti, je uresničena dvojezičnost glede napisov in označb; šolanje v materinem jeziku je uresničeno na vseh šolskih stopnjah tja do univerze. V znamenju vojvodinske petjezičnosti (srbščina, madžarščina, rusinščina, slovaščina in romunščina so namreč enakopravni uradni jeziki) pa so predvsem tudi televizija, radio in publicistika. Zato beleži založništvo v Vojvodini prave rekorde: število knjižnih naslovov se je od 633 v letu 1973 povečalo na 731 v letu 1976, medtem ko je njihova naklada narasla od 1,99 na 2,38 milijona izvodov, občasne publikacije v jezikih narodnosti pa so svojo naklado skoraj početverile in dosegle preko 8 milijonov zvezkov.

S takšno miselnostjo
ni mogoče graditi združeno Evropo

Ob letošnjem „evropskem dnevu" — obhajajo ga v spomin na 5. maj 1949, ko je bil ustanovljen Evropski svet — je bilo spet slišati iz ust najrazličnejših predstavnikov lepe besede o evropski miselnosti in o evropskem združevanju. Prežete so bile s poudarjanjem vsega tistega, kar združuje.

Tudi predsednik panevropske unije za Koroško dr. Hans Kerstnig se je oglasil, in sicer s časopisnimi članki. V KTZ se je zavzel za gradnjo „evropskega doma" na tromeji, ki naj bi postal prizorišče vsakoletnih manifestacij v duhu evropske miselnosti. V KZ pa je ob tej priložnosti razpredal misli okoli manjšinskega vprašanja ter prišel do povsem pravilnega zaključka, da bi obmejna dežela Koroška lahko postala gradbeni kamen in kristalizacijska točka združene Evrope, če bi bilo uresničeno mirno sožitje.

Vendar pa vsa njegova razmišljanja nikakor niso bila tako pravilna. Kajti tudi svoje lastno uvodno prepričanje, da je rešitev mogoče doseči le v skupnem prizadevanju, je dr. Kerstnig povsem postavil na glavo, ko je zapisal, da so tri stranke iskale in našle skupno pot k zakonski rešitvi obveznosti iz člena 7 državne pogodbe. Povsem spregledal je namreč, da to ni skupna rešitev, marveč je enostranski diktat, ki ga hočejo tri stranke vsiliti slovenski narodni skupnosti kot neposredno prizadeti manjšini. Reševanje manjšinskih vprašanj mimo prizadete manjšine in celo proti njenemu upravičenemu odporu pa razumljivo ne more voditi k takšnim rešitvam, ki bi zagotavljale pogoje, v katerih bi se ob resnični enakopravnosti obeh narodov uresničevalo mirno sožitje v deželi.

Z miselnostjo, ki rodi takšne „rešitve", tudi ni mogoče graditi združene Evrope. Še posebno ne, če je ta miselnost prepojena z duhom nekega Steinacherja ali Schumyja, ki ju dr. Kerstnig navaja kot garanta manjšinske zaščite in prijateljsko-sosedskih odnosov na meji. Ali dr. Kerstnig še nikdar ni slišal, kaj je o miselnosti, ki jo je v svojih spisih zastopal Seinacher, ugotovilo celovško sodišče? Da je to nacistična miselnost! Taka miselnost pa prav gotovo ne more biti osnova in vodilo evropskim narodom pri njihovem medsebojnem povezovanju, ko pa je bil vendar nacizem tisti, ki je širom po Evropi zasužnjeval, podjarmljal in izbrisoval države ter v nasilju, krvi in smrti utapljal milijone njihovih prebivalcev. Če naj bo kdaj prišlo do združene Evrope, potem le-ta ne more zrasti na temeljih „zmage v nemški noči" proslulih pobornikov velenemškega nacionalizma in imperializma, temveč jo more roditi le želja enakopravnih narodov po sožitju in sodelovanju.

Pa tudi v ožjem, koroškem okviru miselnost Steinacherja in podobnih ljudi ne more voditi k pomiritve in k sožitju dveh enakopravnih narodov. Dr. Kerstnig omenja Steinacherja in Schumyja kot nekdanja voditelja koroškega Heimatdiensta. In kaj dela današnji Heimatdienst? Treba je pogledati le zadnji njegov letak in ne ostane nobenega dvoma več o tem, kako si ti ljudje zamišljajo „rešitev" na Koroškem. Za Slovence in njihov boj za uresničitev mednarodno zajamčenih pravic najdejo le še izraze, kot so „levi ekstremizem", „zločinsko dejanje slovenskih teroristov", „protiavstrijska aktivnost" in podobno; zveznemu predsedniku očitajo, da je kapituliral pred „slovenskimi levimi ekstremisti"; povsem javno pozivajo na boj proti „levoekstremnemu protiavstrijskemu terrorju".

Ob takih sadovih „koroške" miselnosti je res težko verovati besedam o pomiritvi v deželi, kakor je v Steinacherjevem duhu nemogoče polagati temelje za združeno Evropo. Kajti taka Evropa more zrasti le kot skupnost narodov, ki bodo — in tukaj se povsem strinjamo z dr. Kerstnigom — enakopravni ne glede na njihovo številčno moč.

Avstrija 1918-1938
od monarhije do priključitve

Pod zgornjim naslovom in po naročilu tiskovne službe pri uradu zveznega kanclerja je družbeni in gospodarski muzej na Dunaju pripravil potujočo razstavo, ki bo prikazana v vseh zveznih deželah. Na Koroškem je bila razstava najprej odprta v Spittalu ob Dravi, v dneh od 11. do 18. maja je razstava v Beljaku (pred magistratom), danes pa bo odprta tudi še v Celovcu (Novi trg), kjer si jo bo možno ogledati do 19. maja.

Razstav s pomočjo slik, kart, plakatov, dokumentov, časopisov, statistik in drugega gradiva prikazuje notranjeavstrijski razvoj prve avstrijske republike tja do nacistične zasedbe Avstrije leta 1938. Poudarek je na gospodarskih razmerah po prvi svetovni vojni, ki so vodile v državljansko vojno, po kateri se je etablirala avstrofašistična diktatura, ki je naravnost silila v objem „velikega brata". Pri tem razstava dovolj jasno pokaže, da je bila ta pot hotena in zavestna, saj je bilo že davno vsakomur znano, kaj pomeni nacizem.

Da je bil Avstriji po drugi svetovni vojni kljub temu priznan status napadene države, gre zasluga v prvi vrsti tistim avstrijskim patriotom, med njimi zlasti koroškim Slovencem, ki so se z orožjem uprli nacizmu — vendar pa o tem v današnji Avstriji le neradi govorijo.

Zveza slovenske mladine

na obisku pri rojakih v Italiji

Za prvi maj je organizirala Zveza slovenske mladine dvodnevni izlet med Slovence v Italiji. V nedeljo zjutraj se nas je zbralo okoli štirideset mladih iz vseh slovenskih dolin na Koroškem. Šli smo na pot ne samo z namenom, da preživimo dva lepa dneva, temveč tudi zato, da se seznanimo s položajem Slovencev, ki živijo kot narodnostna manjšina v Italiji — seveda v kolikor je to mogoče v dveh dneh izleta. Predvsem smo hoteli spoznati položaj Slovencev v Kanalski dolini in Beneški Sloveniji, ker sta to področji, ki v zadnjih letih vedno bolj stopata v zavest

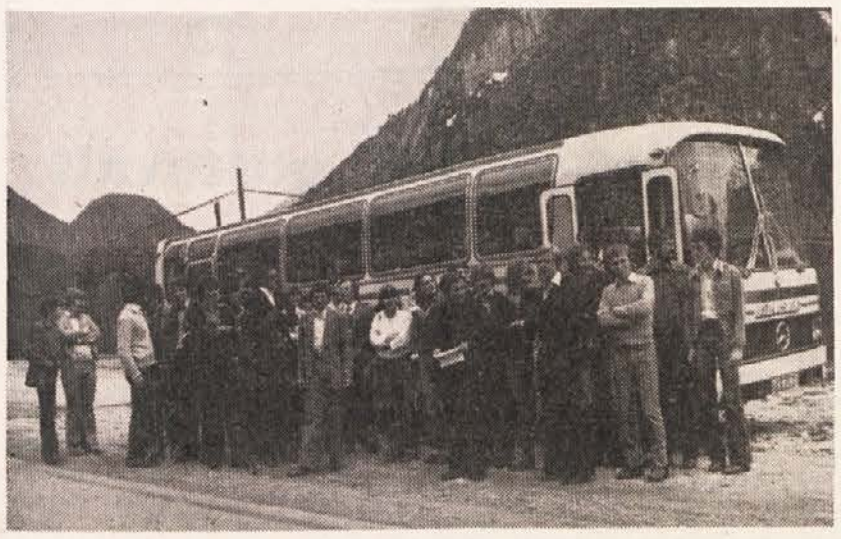

širokih krogov celotnega slovenskega naroda. Predolgo sta bili bolj ob robu zanimanja — tudi zato je v teh krajih delo za narodnostno ozaveščanje, za ohranitev slovenskega jezika in bogate kulturne dediščine ter boj za dosego človekovih pravic še toliko težji.

Prvič smo se ustavili v Ukvah v Kanalski dolini. Slovenci, ki tod prebivajo, so do konca prve svetovne vojne živeli v istih pogojih kot mi; skupno smo bili na Koroškem izpostavljeni germanizacijskim naporom avstro-ogrske monarhije. Po prvi svetovni vojni je Kanalska dolina pripadla Italiji. Njeno prebivalstvo je mnogo trpelo pod fašistično strahovlado. Da Slovenci te doline, ki živijo v glavnem v Žabnicah, Ukvah in Ovčji vasi, še danes ne uživajo temeljnih narodnostnih pravic, nam je orisal Mario Garjup, župnik v Ukvah. Seznanil nas je tudi z najnovejšimi primeri diskriminacije Slovencev v šoli in v zvezi s popravo škode, ki je nastala ob potresu. Dejal je, da določeni krogi iz Južne Tirolske in tudi iz Avstrije pristransko delijo pomoč in posojila, ker prizadeto slovensko prebivalstvo v marsičem načrno izključujejo.

Nato nas je pot vodila po delu Furlanije. Peljali smo se skozi mesta in vasi, ki jih je pred dvema letoma razdejal potres in kjer so posledice katastrofe še danes vidne na vsakem koraku.

Nadaljnji cilj prvega dneva je bil Čedad v Beneški Sloveniji. Kljub prazniku smo v uredniških prostorih Novega Matajurja, informacijskega centra in kulturnega društva „Ivan Trinko" dobili številne kulturne, politične in znanstvene delavce sredi priprav za konferenco o etničnih manjšinah, ki je bila medtem v Vidmu. Tovariš Izidor Predan s svojimi mladimi sodelavci nam je razložil položaj Slovencev tega predela. Posebej je poudaril važno vlogo skupnega delovanja in borbe vseh narodno zavednih sil ne glede na svetovnonazorsko prepričanje.

Po srečanju v Čedadu, ki sta ga popestrila s pesmijo in godbo dva mlada domačina, smo se skupaj peljali v hribovito Nadiško dolino. Ob vinu in prepevanju narodnih in borbenih pesmi nam je čas mnogo prehitro minil. Malo pred polnočjo smo dospeli v slovenski dijaški dom v Gorici, kjer smo prespali.

V ponedeljek zjutraj smo se odpeljali proti jugu. Slovenski kraji na Krasu okoli Trsta so bili za prvi maj vsi v rdečih zastavah in številni transparenti so opozarjali na mednarodni praznik dela. V Križu pri Trstu so nas pričakali predstavniki krajevnega prosvetnega društva, čigar gostje smo bili ta dan. Peljali smo se tudi v Trst, kjer smo se udeležili velike prvomajske manifestacije. Ogledali smo si tudi Rižarno, nekdanje nemško koncentracijsko taborišče, kjer so v zadnjih mesecih druge svetovne vojne umorili številne protifašistične borce. Ta dan smo se srečali tudi z zastopniki mladinske komisije pri Slovenski kulturno-gospodarski zvezi ter z mladinci KPI v Križu. Za konec našega izleta k Slovencem v Italiji pa smo obiskali še prvomajsko prireditev v Bazovici, kjer je nastopal sloviti Tržaški partizanski pevski zbor.

Zadovoljni in veseli smo se vračali v domače kraje — ne samo zaradi dobrega razpoloženja, ki je vladalo vso pot, temveč tudi zato, ker smo navezali tesnejše stike z mladimi rojaki v Italiji. Tako smo se vrnili domov v prepričanju, da bodo vezi med mladimi v zamejstvu postale še bolj trdne in trajne.

Slovenske oddaje RTV

morajo služiti celotni manjšini

V skupni izjavi so se vodstva komunistične in socialistične stranke ter Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu zavzela za ureditev vprašanja slovenske TV ter poudarila, da mora ob uvedbi tretje televizijske mreže, ki predvideva tudi specifične oddaje v slovenščini, priti sploh do novega odnosa do Slovencev.

Pri tem zelo kritično ocenjujejo dosedanji ustroj slovenskih radijskih oddaj, ki so bile uvedene še za časa zavezniške vojaške uprave, vendar so vse do danes ohranile svojstvo „hladne vojne" ter se ravnajo po enostranskih kriterijih tako glede programov kot tudi glede personalnih zadev, to pa — kakor je rečeno v skupni izjavi — neti znotraj slovenske narodnostne skupnosti nesoglasja in neskladja.

Zaradi takih nezadovoljivih razmer (tudi pri celovškem radiu se srečujemo s podobno „dediščino" iz časov britanske zasedbe) se Slovenci ob podpori naprednih italijanskih sil borijo za novo, bolj pravično in sodobno ureditev vprašanj na področju radia in televizije — to se pravi za dejanski pluralizem in za funkcionalno avtonomijo slovenskih programov.

Kulturno srečanje treh sosednjih dežel

Včeraj se je z razstavo „Tiski od 15. do konca 18. stoletja", ki jo je pripravila Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, začelo tradicionalno kulturno srečanje treh dežel — Slovenije, Furlanije-Julijske krajine in Koroške. Poleg omenjene razstave, ki je prva te vrste in prikazuje zgodovinski razvoj tiskov in dokumentira kulturno življenje v štirih stoletjih, se bodo v dneh do 19. maja zvrstile v Ljubljani še razna druga srečanja.

Tako bodo imeli pisatelji, prevajalci in založniki treh režel delovno srečanje, na katerem bodo spregovorili o organizacijskih in vsebinskih povezovanjih in sodelovanju. Rezultat tega srečanja naj bi bil kar se da otipljiv: načrt izdajanja, prevajanja, izmenjave literature, objavljanja medsebojnih literarnih dosežkov v prihodnjih letih.

Dosti bolj manifestativen bo literarni večer, na katerem bo sodelovalo po pet književnikov iz vsake dežele; pri tem je vsekakor razveseljiv korak naprej, da bodo v ta okvir vključeni tudi zamejski Slovenci, kajti med udeleženci iz Koroške bo tudi naš pesnik Valentin Polanšek, med udeleženci iz Furlanije-Julijske krajine pa tamkajšnji slovenski književnik Josip Tavčar. Tekste, ki jih bodo prebrali na literarnem večeru, bodo potem objavili v skupni izdaji.

Knjižničarji treh dežel se bodo zbrali na večdnevnem simpoziju, kjer bodo govorili o raznih vprašanjih, ki se nanašajo na knjige in knjižničarstvo. V okviru glasbenega dela srečanja se bodo predstavile tri vokalne skupine: za Koroško zbor „A capella" iz Beljaka, zbor madrigalistov Verdijevega gledališča iz Trsta ter Slovenski oktet iz Ljubljane. Poleg tega pa bo tudi še simpozij glasbenikov, na katerem bodo obravnavali temo „Ustvarjalna dejavnost s sestavinami ljudske glasbe".

Včeraj odprto razstavo tiskov, ki je bogata na dragocenih kulturnih in zgodovinskih pričevanjih in se odlikuje po redkosti predstavljenih knjig, bodo pozneje prikazali tudi v Trstu, za letošnjo jesen pa je predvidena v Celovcu.

Zanimiv pogled

v slovensko zgodovino

V počastitev obletnice zmage je bila v Ljubljani v torek odprta zanimiva razstava pod naslovom „Slovenci v predmarčni dobi in revoluciji leta 1848", ki sta jo pripravila Narodni muzej in Arhiv SR Slovenije.

Sedanja razstava je pravzaprav nadaljevanje zgodovinskih razstav, ki jih je v minulih letih pripravil Narodni muzej v Ljubljani in ki so bile posvečene obdobjem turških vpadov na slovenska tla, kmečkih puntov in Napoleonovih ilirskih provinc. Tokrat zajema razstava obdobje 1815—1848 ter spominja na celo vrsto dogodkov, ki so bili temeljnega pomena za formiranje narodnostnih zahtev Slovencev.

V prvem delu seznanja razstava s političnimi, gospodarskimi in kulturnimi razmerami v predmarčni dobi na Slovenskem. V drugem delu pa izbor arhivskega in drugega pisanega gradiva seznanja z dogodki v revolucionarnem letu 1848 na Slovenskem. Prikazan je revolucionarni boj slovenskih kmetov z zahtevo po zemljiški odvezi brez odškodnine, ki pomeni konec fevdalizma. Hkrati pa je z zahtevo po Zedinjeni Sloveniji v letu 1848 postavljeno tudi slovensko narodnostno vprašanje. Posebna razstavna dvoranica pa je končno namenjena kulturnemu razvoju v obravnavanem času, kjer je poudarek na prikazu šolstva, ustanovitvi kranjskega deželnega muzeja, Bleiweisovih Novic, abecedni vojni in Prešernovem posegu v dogajanje na kulturnem in političnem področju.

Osnova celotni razstavi so pisani viri, ki jih spremljajo in vsebinsko dopolnjujejo številni razstavljeni predmeti iz tedanjih časov. Tako se je Narodni muzej s to razstavo dokaj približal celoviti predstavitvi slovenske zgodovine in dal solidno osnovo za bodoči zgodovinski muzej slovenskega naroda.

Ob razstavi je izšel tudi poseben katalog, v katerem so objavljeni prispevki znanih strokovnjakov. Tako je dr. Bogo Grafenauer podal izhodišča slovenskega položaja za marčno revolucijo, Majda Smole je obdelala arhivalije, dr. Jože Šorn je osvetlil gospodarski razvoj v predmarčni dobi, dr. Vlado Šmid je prikazal razvoj šolstva, dr. Anton Slodnjak je orisal pesništvo v tej dobi, dr. Dragotin Cvetko je pisal o glasbi in dr. Emilijan Cevc o likovni umetnosti, medtem ko je Hanka Štular predstavila obrtno in zgodnjeindustrijsko oblikovanje v tedanji dobi.

Sedanjo razstavo v Ljubljani, za katero so gradivo posodili muzeji iz Ljubljane, Novega mesta, Tolmina in Maribora, nekaj pa tudi arhiv iz Gradca, bodo na jesen prenesli tudi v druge kraje v Sloveniji, kajti že sedaj se nekateri področni muzeji zanimajo za to, da bi za nekaj časa sprejeli v goste predstavitev tega izjemno pomembnega izseka slovenske zgodovine.

TONE ZORN

Manjšinsko vprašanje

in jugoslovansko-avstrijski odnosi v letih 1945 - 1975

Čeprav zakon še zdaleka ni pomenil izpolnitve odprtih določil člena 7 avstrijske državne pogodbe, je bila že misel na dvojezične napise koroškemu nemškemu nacionalizmu preveč. Konec septembra in v prvi polovici oktobra je prišlo do nasilnega odstranjevanja do tega časa postavljenih dvojezičnih napisov. Pojavila se je znova tudi zahteva po „ugotavljanju manjšine", v Celovcu pa se je izvedelo, da bi nameravani obisk koroške deželne vlade v Ljubljani „ne bil aktualen in mogoče ne primeren".[39]

Koroški dogodki so ogorčili celotno slovensko in jugoslovansko javnost. Občine, delovni kolektivi, družbenopolitične organizacije in predstavniški organi so kot odgovor na očitno kršenje manjšinskih določil avstrijske državne pogodbe v vrsti resolucij in izjav zahtevali, da avstrijske oblasti poskrbijo, da ne bodo kršene pravice slovenskega in hrvaškega življa v Avstriji. Prišlo je tudi do demonstracij. Protestnega zborovanja v Ljubljani 19. oktobra se je na primer udeležilo nad 60.000 ljudi.

Sledila je vrsta jugoslovanskih diplomatskih intervencij pri avstrijskih oblasteh.[40] Ob tem je namestnik zveznega sekretarja za zunanje zadeve Jakša Petrič izrazil upanje, da bo „avstrijska vlada sprejela ukrepe za ustavitev kampanje proti slovenski manjšini v Avstriji, preprečila protijugoslovanske akcije ter v celoti izpolnila pravice, ki jih državna pogodba garantira slovenski in hrvaški manjšini". Dalje je opozoril Avstrijo, da bo delovanje šovinističnih in desničarskih krogov proti slovenski manjšini negativno vplivalo na medsebojne odnose.[41] Podobno je interveniral tudi jugoslovanski veleposlanik na Dunaju Mitja Vošnjak.[42]

Še posebno odmevnost pa je imela v avstrijski javnosti seja republiškega zbora skupščine SR Slovenije dne 20. oktobra 1972, posvečena dogodkom na avstrijskem Koroškem. O dogodkih v Avstriji je govoril podpredsednik izvršnega sveta Slovenije dr. France Hočevar. Ko je podajal bilanco odnosov z Avstrijo, je poudaril, da je zvezni izvršni svet na seji dne 13. oktobra odločno obsodil dogodke na avstrijskem Koroškem ter prek zveznega sekretariata za zunaje zadeve in veleposlaništva na Dunaju izrazil iskreno zaskrbljenost avstrijski vladi zaradi takega razvoja položaja na Koroškem ter zahteval, da avstrijska vlada vztraja, da se postavijo in ohranijo dvojezični topografski napisi, da se sprejmejo ustrezni ukrepi za odpravo šovinistične gonje, ki ima tudi značaj antijugoslovanske kampanje, da se v celoti uresničijo določbe državne pogodbe, ki garantirajo pravice slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji. Opozoril je, da Slovenija in Jugoslavija ob zadnjih dogodkih odločno zahtevata, da se zavaruje položaj koroških Slovencev.

Posebej je v Hočevarjevem nastopu treba videti oceno jugoslovansko-avstrijskih odnosov po dogodkih leta 1970:

„SFR Jugoslavija in SR Slovenija stalno izpričujeta zanimanje za razvijanje dobrih sosedskih odnosov z republiko Avstrijo. S srečanjem zunanjih ministrov Tepavac-Kirchschläger in zlasti ob obisku predsednika zveznega izvršnega sveta Bijedića na Dunaju smo se skupaj z avstrijskimi državniki trudili, da prebrodimo zastoj, ki je nastal v medsebojnih odnosih po znanih dogodkih leta 1970. Obnovljeni so bili konstruktivni temelji za razvoj dobrih odnosov in vzajemnega sodelovanja. Toda iste šovinistične sile, ki so v letu 1970 škodovale jugoslovansko- avstrijskim odnosom, zadajajo danes tem odnosom še veliko hujši udarec. Jugoslovansko-avtsrijske odnose opredeljuje povsem državna pogodba o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije. Izpolnjevanje vseh obveznosti iz te pogodbe, posebno tistih, ki se nanašajo na položaj in pravice slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji, predstavlja temelj, na katerem se ti odnosi gradijo. Jugoslavija je podpisala državno pogodbo v dobri veri, da bo republika Avstrija te obveznosti tudi izpolnila, zato vsak udarec zoper izpolnjevanje iz državne pogodbe izhajajočih obveznosti pomeni udarec zoper temelje mednarodnega statusa nevtralne in demokratične Avstrije, kakor tudi udarec zoper jugoslovansko-avstrijske odnose."

Hočevar je opozoril, da bi bilo „Sizifovo delo, če bi se po eni strani trudili, da razvijamo dobro sosedstvo in medsebojno sodelovanje, po drugi strani pa dopuščali, da nam velikonemške šovinistične in z nacizmom obremenjene sile sproti rušijo to, kar ustvarjamo. S svoje strani smo vedno pripravljeni prispevati k vzdrževanju in razvijanju dobrih sosedskih odnosov. Hkrati pa od republike Avstrije pričakujemo, da bo odločno vztrajala pri sprejetih ukrepih v zvezi s topografskimi napisi in v celoti uredila položaj slovenske narodnostne skupnosti, kot jo obvezuje 7. člen državne pogodbe, tako da bo naša narodnostna skupnost resnično imela vse možnosti za vsestranski narodnostni, gospodarski in kulturni razvoj in napredek. Treba je onemogočiti delovanje organizacij, ki netijo grožnje o ugotavljanju manjšine, ki niso drugega kot poskus izigravanja obveznosti iz državne pogodbe. Prav tako pričakujemo, da bo Avstrija energično ukrepala zoper revanšistične, ustaške, belogardistične in druge organizacije ekstremne jugoslovanske emigracije in ne bo dovolila, da se njeno ozemlje izkorišča za napade na integriteto in suverenost Jugoslavije. S tem bo ustvarjena trdna podlaga tudi za razvoj dobrih sosedskih odnosov in plodnega sodelovanja med državama, kar ni pomembno samo za obe sosednji deželi, ampak tudi za sožitje narodov in za utrjevanje miru v tem delu Evrope."[43]

(Dalje v prihodnji številki)

39 Die Presse, 3. oktober 1972.
40 Prim. Kärntner Tageszeitung in Volkszeitung, 8. oktober ter Volkszeitung, 10. oktober 1972.
41 Salzburger Nachrichten, Salzburg, 10. oktober 1972.
42 Volkszeitung, 11. oktober 1972.
43 Sejni zapisniki Skupščine Socialistične republike Slovenije, 22, Ljubljana 1973, 63; 66.

Prijateljski obisk koroških Slovencev na Dobrovi pri Ljubljani

Že neštetokrat smo zapisali, da je sodelovanje med koroškimi Slovenci in matičnim narodom potrebno. To velja zlasti za nas Slovence tostran meje, saj bi brez povezave z matičnim narodom kaj kmalu popustila naša narodna zgradba. Zato taki stiki obstojajo povsod, kjer del naroda živi izven državnih meja. Tega se Slovenci na Koroškem zavedamo, pravtako pa tudi naši bratje onstran meje. In prav je da se taki stiki gojijo in širijo.

V tem smislu je prišlo tudi do navezave novih prijateljskih stikov s krajevno skupnostjo v Dobrovi pri Ljubljani. Najprej je prišlo do obiska kmetov in zadružnikov na Koroškem. Ob tej priložnosti so se zmenili, da koroški Slovenci obiščejo Dobrovo. Po temeljitih pripravah je preteklo soboto v okviru občinskega praznika Dobrova prišlo do realizacije srečanja.

Že v ranih jutranjih urah so se člani krajevnega odbora Zveze slovenske mladine odpravili proti Ljubljani, kjer so sodelovali na športnem turnirju v štadionu ljubljanske Olimpije. Pomerili so se v nogometu in pod vodstvom predstavnika krajevnega odbora Mirka Perča zasedli tretje mesto. Turnir pa seveda ni le gola športna formalnost, marveč se je razvil v pravo prijateljsko srečanje. To se je posebno pokazalo po turnirju, ko so naše mlade športnike popeljali na izlet v Polhovgradec, kjer so si ogledali tamošnje zanimivosti. V spomin na srečanje so gostitelji naši mladini podarili nogometne dresе. Da pa sobotno srečanje ne bi ostalo pri enkratnem obisku, so naši mladinci tamošnje mlade športnike povabili, da vrnejo obisk in se v Podjuni srečajo na prijateljski nogometni tekmi. Obisk na Dobrovi pa ni imel le športni značaj, marveč tudi močno kulturnopolitično obeležje. Popoldne je namreč tja prispel tudi pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva „Bilka" iz Bilčovsa, ki je sodeloval v kulturnem delu praznika. Z našimi gosti je bil tudi tajnik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dipl. inž. Feliks Wieser, podpredsednik ZSO in župan v Bilčovsu Hanzej Ogris in tajnik Slovenske prosvetne zveze Andrej Kokot. Vsi naši udeleženci so kot gostje prisostvovali slavnostni seji na kateri je spregovoril tudi tajnik ZSO Feliks Wieser, ki je ob tej priložnosti orisal narodnostno borbo koroških Slovencev ter naglasil velik pomen tesne povezanosti z matičnim narodom. Wieser je krajanom Dobrove tudi čestital k njihovemu prazniku.

Bilčovski pevci so na zaključni prireditvi pod vodstvom Joška Boštjančiča nastopili s štirimi pesmimi. Predsednik Bilke Toni Schellander pa je pred njihovim nastopom kratko spregovoril in izrazil željo, da bi do takih stikov prišlo tudi v bodoče. Slednji je tudi povezoval posamezne pevske točke z recitacijami pesmi Valentina Polanška. V okviru sporeda je sodeloval tudi pesnik Andrej Kokot. Na proslavi so naši pevci dobili spominsko darilo, športniki pa diplomo za njihovo tekmo. Spored pa se je zatem nadaljeval z veselo družabnostjo, kjer so se mladi zavrteli po parketu, starejši pa zadržali v prijateljskem kramljanju. Ob slovesu so se dogovorili, da bodo pevci iz Dobrove obiskali Bilčovs, zmenili pa so se tudi, da bodo odgovorni občine Dobrova bilčovskemu društvu nudili vsestransko pomoč pri razvijanju njihove kulturne dejavnosti.

V A B I L O

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu prisrčno vabi na

šolsko akademijo

ki bo v nedeljo, dne 28. maja 1978, ob 14.30 uri v Delavski zbornici (Arbeiterkammer) v Celovcu.
Gimnazija obhaja 100-letnico rojstva velikega slovenskega pesnika Otona Župančiča pod geslom:

„ŽIVETI — UMRETI JE USODA NAŠA,
A CILJ NAM JE VISOKO POSAJEN!"

Na sporedu so recitacije ter pevske in instrumentalne točke s spremno besedo, nadalje plesi po ljudskih motivih.
V prostorih pred dvorano bodo dijaki prodajali lastna ročna dela. Dobiček bo služil podpiranju dijakov.

Svetujemo in prosimo, da si vstopnice pravočasno preskrbite v pisarni Zvezne gimnazije za Slovence.

Ravnateljstvo

Naši prosvetaši gostovali v Švici

Obirski ženski oktet SPD „Obir" in folklorna skupina SPD „Zarja" v Železni Kapli so bili od 29. aprila do 1. maja na gostovanju v Švici. Nastopili so v kraju Langenau v dolini Emmental in v glavnem mestu Švice, Bernu. Vabitelj na to turnejo je bila delovna skupnost za cerkveno izobrazbo odraslih (švicarska protestantska cerkvena ustanova). Oba nastopa sta se odvijala pod naslovom „Srečanje".

Gotovo bo bralce zanimalo, kako je prišlo do tega gostovanja oziroma turneje po Švici. Verjetno se še spominjate, da je bila lansko leto v mesecu marcu med koroškimi Slovenci skupina Švicarjev (zastopniki raznih organizacij in ustanov), katera je želela spoznati razmere v kakršnih živi in se bori slovenska narodna skupnost na Koroškem. Ob tej priložnosti s bili Švicarji med drugim tudi v Železni Kapli in na Obirskem, kjer so imeli priložnost spoznati bogastvo in lepoto naše kulture in prosvete — konkretno pevke in folkloriste tega kraja, ki so jim bili še posebno všeč. No in tako je prišlo do turneje po Švici. Razumljivo je, da so se Kapelčani in Obirčani radi odzvali povabilu.

Prvi nastop je bil v Langenu v Kulturnem domu. Uvodoma je „srečanje" otvorila tamošnja plesna skupina, kateri so sledila izvajanja obeh koroških skupin. Obirski ženski oktet pod vodstvom Valentina Polanška je imel dva nastopa po sedem pesmi, folklorna skupina, ki jo vodi Sadolšek Franci pa je podala dvakrat po tri plesne splete. Povezavo pri pevskem nastopu je imela Polanšek Marta, pri folklorni skupini pa Sadolšek Franci. Besedilo za povezavo je napisal Valentin Polanšek. V kratkih prebliskih je nakazal celotno zgodovino slovenske narodne skupnosti v Avstriji in omenil tudi letošnje jubileje — 70-letnico obstoja osrednje kulturne organizacije, Slovenske prosvetne zveze; stoletnico Župančičeve smrti in spominsko svečanost ob 35-letnici selskih žrtev.

Publika je navdušeno sprejela izvajanja naših prosvetašev, ki so v besedah in melodijah predstavili slovensko kulturno samobitnost v Avstriji.

Ta nastop pa ni imel samo kulturni pomen, temveč tudi politični, saj je tako publika imela priložnost spoznati problematiko koroških Slovencev v Avstriji — Obe skupini sta imeli tokrat častno in pa tudi odgovorno poslanstvo informirati javnost — v tem primeru švicarsko javnost, da živijo v Avstriji Slovenci, ki se borijo za svoj narodni obstoj.

Z istim programom so naši prosvetaši nastopili tudi v Bernu, kjer so bili deležni prav tolikšnega priznanja.

Tone Krušic petdesetletnik

Pred nedavnim je v krogu družine, prijateljev in znancev obhajal 50-letnico svojega življenja Anton Krušic p. d. Rupej v Velinji vasi pri Bilčovsu. 50 let sicer ni dolga življenjska doba, vendar se najdejo ljudje, ki so v tem času mnogo ustvarili v splošen dobrobit in med te osebnosti štejemo našega jubilanta Tonija Krušica, ki si je zlasti na področju slovenske kmečke dejavnosti v teku svojega plodnega življenja pridobil mnogo zaslug. Ne samo v domačem kraju, kjer je podpredsednik bilčovske posojilnice, tudi v deželnem merilu je igral in še igra pomembno vlogo — on je predsednik nadzornega odbora Slovenske kmečke zveze, bil pa je tudi predsednik Slovenske kmečke zveze in svetnik koroške kmetijske zbornice. Kot napreden kmet in Slovenec se odločno zavzema za enakopravnost in dosledno upoštevanje Slovencev na vseh področjih družbenega in političnega življenja. Zanj velja zlato načelo, da je mož dejanj. In prav zato mu tudi v nadaljnji dejavnosti želimo še mnogo uspehov. Ob tej priložnosti se mu iskreno zahvaljujemo za vso izkazano prizadevnost v prid našega človeka z željo, da bi to poslanstvo opravljal še mnogo let. Pri tem mu želimo mnogo zdravja in sreče in predvsem, da bi s svojimi bogatimi izkušnjami še naprej oplajal naše narodno življenje na Koroškem. Številnim čestitkam se pridružuje uredništvo Slovenskega vestnika.

Selska svečanost v slikah

Ker smo morali zaradi praznikov zadnjo številko pripraviti po skrajšanem postopku in nam zaradi tega ni bilo mogoče spominsko svečanost obširneje prikazati v slikah, hočemo to nadoknaditi danes.

V okviru svečanosti, katere se je udeležila ogromna množica ljudi, so med žalostinko „Žrtvam" ki jo je zapel partizanski zbor „Matija Verdnik-Tomaž„ med drugimi položili vence domačini iz Sel ter predstavniki Zveze slovenskih organizacij in Zveze koroških partizanov. S pesmijo je prireditev obogatil tudi mešani pevski zbor KPD „Planina" v Selah.

Slovensko prosvetno društvo Borovlje vabi na igro

PRIČARANI ŽENIN

na binkoštno nedeljo 14. maja ob 15. uri pri Cingelcu na Trati.

Gostuje:
SPD „Bilka iz Bilčovsa

Še beseda k spominski svečanosti na Dunaju

Bilo je koncem januarja, ko smo se na našem rednem letnem zboru odločili, da 22. aprila počastimo naše na Dunaju obglavljene žrtve. Ker je ta dan sobota in je na Dunaju vse zaprto, smo prosili naše prijatelje pri Zveznem vodstvu avstrijskega odporniškega gibanja in žrtev fašizma, da so nam oni priskrbeli potrebna dovoljenja.

V priprave za svečanost sta se vključili tudi osrednji slovenski organizaciji, ki sta povabili zveznega predsednika dr. Rudolfa Kirchschlägerja. Vse to nam je bilo le prav, ker na ta način je iz naše skromno zamišljene počastitve postala veličastna manifestacija s političnim obeležjem.

Da prireditev napravimo čimbolj slavnostno, smo v spominskem prostoru postavili častno stražo dveh nekdanjih partizanov: Milana Piskernika iz Lobnika ter Cirila Miklava iz Lepene ter dveh mladincev: Florijana Juga iz Sel in Jožeta Blajsa iz Lepene. Partizanski zbor „Matija Verdnik-Tomaž" pa je za časa polaganja vencev v tem spominskem prostoru, kjer so se izvrševala obglavljenja, pel žalostinko „Žrtvam".

Prvi je venec položil predsednik republike dr. Rudolf Kirchschläger. Za njim svojci obglavljenih in sicer: žena Jurija Pasterka ter dve njegovi sestri. V imenu zapornic KZ Rawensbrück je venec položila Mimi Woschank iz Železne Kaple. Nato so se vrstile mnogoštevilne delegacije z venci.

Svečanost je bila veličastna — primerna priložnosti, kateri je veljala. Svoječasno gestapo med koroškimi Slovenci, ko jih je zapirala, ni popraševala ne po starosti in ne po spolu, tudi ne po globini vere posameznika, temveč vzela si je vsakogar, o katerem je sumila, da je zvest svojemu slovenskemu narodu in s tem nevaren napredku germanizacije. Enako se je tudi topot v počastitev teh žrtev na Dunaju zbralo staro in mlado, možje in žene, ne da bi se povpraševali po ideološki opredelitvi. Tako je prav! Tako naj bi bilo vedno in ob vsaki priliki. Nič več in nikoli več naj ne bi veljale besede: vi in mi, temveč naše geslo naj bo vedno: vsi skupaj za našo sveto stvar za katero so umrle te naše žrtve. Zdi se mi, da se našim rajnim žrtvam z nobeno stvarjo ne bi mogli bolj oddolžiti, kot da vedno in ob vsaki priliki nastopamo složno. S tem bi našim narodnim nasprotnikom odvzeli še pred nedavnim zelo uspešno orožje: ščuvanje brata proti bratu.

Da zveznem predsedniku dr. Kirchschlägerju poklonitev žrtvam ni bila samo formalen akt, je pokazal s tem, da je ob priliki, ko sem mu bil predstavljen kot podpredsednik zveznega vodstva avstrijskega odporniškega gibanja, izrazil željo, da bi rad spoznal najbližje sorodnike obglavljenih. Zgodilo se je to po slavnostni prireditvi v Albert-Schweitzer-Haus. Predstavil sem mu vdovo po Juriju Pasterku Katijo ter obe njegovi sestri Kristino in Pavlo. (Najbližje sorodstvo usmrčenih Selanov pa je predstavil podžupan v Selah Mirko Oraže). Povedali smo mu, da se je brat Jurija Pasterka, Franci, potem ko mu je gestapo odpeljala brata in obe sestri, pridružil partizanom, kjer je padel kot komandant Lenart prvega koroškega partizanskega bataljona. Da je njegov drugi brat, Jaki, tedaj pri vojakih, od gestapa bil poslan v kazenski bataljon, kjer je tudi padel. Z besedami: „Nekatere družine je pač hudo prizadejalo," se je predsednik poslovil od nas.

Naš manifestativen skupen nastop ni ostal brez političnih posledic. Saj je dr. Rudolf Kirchschläger pred polno dvorano koroških Slovencev v Albert-Schweitzer-Haus jasno izpovedal, da kot predsednik republike Avstrije slovesno izjavlja, da naše, od njega imensko naštete žrtve, niso nikdar bile in tudi danes niso brez časti. „One so vredne častnega spomina naše republike, ker so delale v smislu moskovske deklaracije."

Ta državni akt v ušesih naših narodnih nasprotnikov ni našel dobrega odmeva in poskušali ga bodo čimprej pozabiti. Zato ga moramo mi tem pogosteje in tem glasneje ponavljati, da se ne pozabi, ker s temi besedami republike Avstrije in rehabilitiral samo teh trinajst imensko imenovanih naših žrtev, temveč vse naše odporniško gibanje za časa nacističnega nasilja. Naši narodni nasprotniki nas danes ne morejo več obmetavati z nečastnimi priimki, ker smo po besedah predsednika republike delali v smislu „moskovske deklaracije".

Temu prvemu državnemu aktu je nujno sledil drugi. Ukinjen je proces proti mladincem iz Sel, ki so bili obtoženi, da so preprečili izvedbo zakona o tako imenovanem „tajnem preštevanju posebne vrste", ki so ga državnemu vodstvu vsilile protislovenske organizacije in stranke, čeravno v državni pogodbi ne stoji ničesar o kakem preštevanju narodnih manjšin. Med drugimi je prost nadaljnjega sodnijskega zasledovanja tudi Florijan Jug, ki je tokrat na Dunaju stal častno stražo.

Po prvih uspehih naprej po tej poti za pravice slovenskega koroškega ljudstva.

dr. Luka Sienčnik

Krajevni odbor Zveze slovenske mladine in Slovensko prosvetno društvo „Bilka" iz Bilčovsa prirejata skupno s Slovenskim planinskim društvom v Celovcu

POHOD KRIŽEM KRAŽEM PO GURAH

Zbirališče: v nedeljo 4. junija ob 7.30 uri pri Košarju (gostilna) na Gori. Izletnike bodo vodili priznani vodiči in poznavalci Gur. Obiskali bomo celo vrsto izredno zanimivih krajev med njimi Sedlaže, Racovo in Čečej — tri razgledne točke, ki imajo sloves, da so med najlepšimi na južnem Koroškem. Po povratku na izhodiščno točko, bo pri Košarju prijetna družabnost.

Prisrčno vabljeni!

Zveza slovenske mladine, Slovenska športna zveza, Zveza koroških partizanov in Slovensko planinsko društvo vabijo na

Pohod „po poteh partizanske Ljubljane"

V SOBOTO 13. MAJA 1978

Pohod „po poteh partizanske Ljubljane" je tradicionalna prireditev, na kateri smo koroški Slovenci že večkrat sodelovali.

Odhod omnibusa: iz Pliberka (posojilnica) ob 5.30 uri, iz Šmihela (posojilnica) ob 5.40 uri, iz Globasnice (Juena, Čepiče) ob 5.50 uri, iz Dobrle vasi (posojilnica) ob 6.00 uri, iz Škocjana (občinska hiša) ob 6.10 uri, iz Celovca (sedež ZSO, Gasometergasse 10) ob 6.30 uri, izpred gostilne Kanonenhof (odcep z ljubeljske ceste proti Kotmari vasi) ob 6.40 uri in iz Kožentavre (Mlečnik) ob 6.50 uri. Vožnja je brezplačna.

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO „TRTA" V ŽITARI VASI

vabi na

Srečanje moških pevskih zborov Podjune

v četrtek 25. maja 1978 ob 20. uri pri Rutarju v Žitari vasi.

Sodelujejo:

Moški pevski zbor SPD „Zarja" iz Železne Kaple
Moški pevski zbor SPD „Edinost" iz Pliberka
Moški pevski zbor SPD „Vinko Poljanec" iz Škocijana
Moški pevski zbor SPD „Edinost" iz Štebna
Moški pevski zbor SPD „Trta" iz Žitare vasi
in ansambel „Drava" SPD „Borovlje" iz Borovelj

K številni udeležbi vabi odbor

---

6. kulturni festival v znamenju 75-letnice Slovenskega kulturnega društva iz Globasnice

Na programu je bilo šest prireditev, ki so potekale skozi ves teden in so bile glede na svojo obliko in vsebino še kar posrečeno razporejene. Na sam dan otvoritve je bila na sporedu drama Alojzija Remeca „Volkodlaki" s katero se je občinstvu predstavila dramska skupina SPD „Danica" iz Št. Vida v Podjuni. Predstava sicer ni bila briljantna, toda kljub temu visoko nad povprečjem odrskih izvajanj ostalih igralskih skupin na Koroškem. Predvsem pa je treba poudariti pogum igralcev, saj so se lotili vsebinsko zelo težke teme, saj jo pri nas na Koroškem še vedno spremlja negativni prizvok. Naslednja prireditev je bil koncert narodno-zabavne glasbe ansambla „Jožeta Krežeta" iz Maribora, ki je bil tako, kot otvoritvena predstava, zelo slabo obiskan. Verjetno bo temu krivo prenasičenje predstav, šibka organizacija in slabo obveščanje. Seveda ne gre spregledati vsega truda nekaterih društvenikov, vse od predsednika in tja do podtajnika, toda trud in prizadevanje peščice ljudi je vsekakor premalo za takšno široko organizacijo, kot jo zahteva kulturni festival, da pride do izraza ves njegov pomen.

Nekoliko bolje pa je bil obiskan koncert moškega zbora „Slava Klavora" iz Maribora.

V petek in soboto sta bili na sporedu še: predavanje dr. Erika Prunča in mladinska spevoigra „Plesoči osliček".

V nedeljo pa je bila slavnostna akademija, na kateri so nastopali mešani pevski zbor domačega društva, njegova folklorna skupina, mešani zbor iz Gorišnice in mešani pevski zbor SPD „Srce" iz Dobrle vasi.

Če ob koncu naredimo prerez tega kulturnega festivala, moramo ugotoviti, da bi bilo potrebno, da se tak festival organizira bolj množično in z sodelovanjem vseh kulturnih društev v Podjuni, saj bi tako zadobil širši pomen in tudi njegovi uspehi ali neuspehi bi se s tem porazdelili.

Anita Hudl

Tržaški dijaki na Dunaju

V času od 22. do 25. aprila je bila skupina gojencev slovenskega dijaškega doma v Trstu na obisku na Dunaju. Razlog tega obiska je bil ogled mesta in predvsem obisk slovenske študirajoče mladine na Dunaju.

Na vožnji proti Dunaju so se ustavili v Bilčovsu pri Miklavžu in naslednji dan nadaljevali potovanje proti Dunaju. V avstrijski metropoli je tržaške dijake pričakala delegacija slovenskih študentov na Dunaju in jih pospremila v svoj klub, v prostore „Kluba slovenskih študentov" na Dunaju. Poleg ogleda mesta, ki so ga obogatili in popestrili naši vodiči, med njimi univ. asist. dr. Pavel Zdovc, ki je pokazal tudi nekaj dunajskih palač, za katere so izdelali načrte slovenski arhitekti, znani mojstri — Plečnik in Fabiani, pa so naši dunajski študentje seznanili slovenske tržaške dijake s problematiko naše narodne skupnosti na Koroškem, ki vodi trdo borbo za svoj narodni obstoj — to je za izpolnitev 7. člena avstrijske državne pogodbe. Tržaški dijaki so izrazili solidarnost s koroškimi Slovenci in hkrati izrekli zahvalo spremljevalcem in članom kluba na Dunaju za lepo uspelo srečanje v tem lepem mestu.

JANEZ ŠVAJNCER 19

Pridi k potoku

Ne bo ti slabo, lepo boš zaslužila in dovolj boš imela za obleke, televizor, avto. Seveda tudi avto. Glej jih, kdo se pa vrne praznih rok? Govoril ji je tako, da mu je verjela. Rekel je, da ji bo pisal. Poslal ji je kartico in pismo. Na kartici ji je sporočil, da jo pozdravlja in se je spominja. V pismu je napisal, da se je zaljubil vanjo, in če hoče, se lahko poročita. Prosim te, je pripisal, ne pripoveduj tega nikomur. Potem se ni več oglasil.

„Kaj je z vami?" se je oglasila Dragica Flis. „Utihnili ste nenadoma in še rože vam padajo iz rok."

„Malo sem živčna. Ves dan stojim na nogah. Opoldne sem pojedla samo nekaj malega." Neva je čutila vročino v glavi. Zakaj naj bi povedala resnico? Kaj brigajo to dekle, ki kupuje dva šopka, njene misli. Enega bo dala Gregorju, drugega Ferencu. S kako pravico prav njemu? „Slišite, nekaj me zanima."

„Prosim." Dragica Flis je odprla torbico in pripravila denar.

„Ali ste si kaj v sorodu z obema ponesrečenima fantoma? Ali je mogoče kateri od njiju vaš, kako bi rekla, zaročenec?"

„Niti eno niti drugo. Gregor Šipek je član našega šolskega kolektiva, Ferenc Palir pa je prišel domov na obisk iz Nemčije. Spoznala sta se in sklenila prijateljstvo."

„Šla bom z vami," je rekla Neva in snela jopico z obešalnika.

„Zelo ste prijazni."

„Ne, ne, ne bom vam nesla šopkov. Stranke si same odnesejo. Vam bom že povedala, zakaj grem zraven. Šefici ne bom povedala, to je čisto moja stvar."

Čeprav je govorila nasprotno, je prodajalka nesla oba šopka, Dragica pa je šla ob kolesu. Molčali sta in se izogibali ljudem, ki so zamerljivo pogledovali in se obregali, češ da je pločnik za pešce, kolesarji pa spadajo na cesto.

„Ne poznajo nobene vljudnosti do ženske," je vzdihnila Dragica Flis.

„Phh," je rekla prodajalka Neva in pihnila v koder las, ki ji je padal na čelo. „Vsak hoče imeti cesto zase. No ja, sama nisem nič boljša. Ne zmeraj. Sem pa že bila s fanti. Prijeli smo se za roke in tako zvonili sem in tja, da so se nam pešci morali umikati. Malo moram kdaj pa kdaj komu ponagajati, a ne? Kakor da vi niste nikoli!"

„Komu naj bi zapirala pot? Pri nas nimamo med hišami eno samo cesto, ki je dovolj široka za vse."

Ko sta prispeli do bolnišnice, je Dragica Flis rekla: „Nisem pričakovala, da mi boste pomagali. Zelo ste prijazni. Hvala vam. Priporočila bom vašo cvetličarno svojim prijateljicam in znankam."

„Tudi jaz grem noter," je rekla prodajalka Neva. Pohitela je k vratarju in mu nekaj pošepetala na uho. Nasmehnil se ji je in pokimal.

„To je Janoš," je pojasnila prodajalka Neva. Sedela sva skupaj v šoli. Težko hodi, pa si je izbral kar to službo. Saj mu ni sile. Ta bi me spustil tudi v nebesa. Ne miče me k svetnikom, sem že rajši med našimi fanti. Ampak mu bom natrobila, da mu bo bobnalo po ušesih."

Dragica Flis je začudeno gledala razigrano dekle. Navihanka, je pomislila, vede se ko doma. Morala je že večkrat hoditi po teh stopnicah. Gotovo ima kakega bolničarja za fanta. Lahko tudi zdravnika. Čedna je in njen nastop gotovo vsakemu ugaja. Začudenje ji je še bolj poraslo tedaj, ko je pred njo odprla vrata in rekla: „Tu notri sta vaša ponesrečenca. Vratar Janoš mi je povedal, da jima ni sile in sama hodita. Vzeli so ju samo na pregled, jutri pa bošta že lahko šla ven."

V sobi so bili fantje in moški z lažjimi poškodbami. Gregor Šipek in Ferenc Palir sta sedela na postelji in se pozibavala z gornjim delom telesa.

„Tadva sta ja nadevana," je šepnila prodajalka Neva in poklicala: „Hej, vidva, obisk imata!"

Gregor Šipek je pogledal zabodeno in ni dojel, da je bil klic namenjen njemu.

Ferenc Palir si je zaslonil oči, čeprav se je svetloba enakomerno razlivala po prostoru. Oči so se mu širile, nekajkrat je potresel z glavo in odkimal.

Dragica Flis je položila šopek na mizico in po rami potrepljala Gregorja Šipka. „Gregor, ali me ne poznaš? Prinesla sem ti šopek rož. Vsi na šoli te pozdravljajo in ti želijo, da se kmalu vrneš k njim."

„Ti si, Dragica," je zamomljal Gregor Šipek. „Presneto mi je nakipel jezik. Pa me ni zadelo vanj. Pravzaprav nikamor. Drevo je ostalo celo, tako tudi midva s prijateljem Ferencem Palirjem. Kje pa je? A tu. In kdo je ta deklica ob njem? To ni Tilda Čok. Če torej ni ona, je tale neka druga. Dragica, ali mi lahko ti pojasniš. Nikar ne prikrivaj, sicer se bom pozanimal kje drugje. Bolničar mi bo rade volje pojasnil.

Dragica Flis je rekla: „Prodajalka Neva me je pospremila iz cvetličarne in sama nesla oba šopka. Jo moram že pohvaliti. Prav tako kakor ti, sem tudi jaz presenečena. Menda kar dobro pozna tvojega prijatelja Ferenca."

„Naključja niso zmeraj samo to. Slišiš? Dekle mu očita nezvestobo. Torej je med njima bila ljubezen. Kajne, da samo tedaj, če sta fant in dekle zaljubljena, lahko pride do take scene? Kratko in malo mu to dekle očita, da mu je zamerila, ker ji ni pisal več kakor eno samo kartico in eno pismo. Zadeva se zapleta. Zaročenka Tilda Čok je postavljena pred novo preskušnjo. Z moje strani ji je zagotovljena pomoč, pri Ferencu si jo bo morala sama poiskati."

„Vrnil si se in me sploh nisi obiskal! Cepec! Usta si imel polna obljub, ko sva sedela na vrtu pod drevesi. Hecna je tvoja ljubezen... Imaš vmesne postaje. Povsod si izbereš eno, da jih imaš za rezervo... Ne misli si, da sem prišla k tebi zato, ker si se ponesrečil. Saj ti sploh nič ni, z nogama bingljaš in ti torej še nista odpadli. Prišla sem samo zato, da ti po-

Tema za starše

Kadar govorimo o zaželenem ali nezaželenem otroku, mislimo običajno na oba zakonca. Toda, če je v družini že kakšen otrok, bi morali pojem razširiti. Spominjam se žene srednjih let — zgodilo se je na našem podeželju — ki je trepetaje prinesla domov šestega otroka, pa ne zaradi bojazni, da bi ga ne mogli preživeti, temveč pred najstarejšo, šestnajstletno hčerjo, ki matere skoraj vso nosečnost niti pogledala ni. Rojstvo otroka torej ni bilo zaželeno. In trajalo je mesece, da se je družina privadila na majhno, nebogljeno bitje, ki pa je zdaj najbolj ljubljeno.

Podobno zgodbo sem slišala tudi nekaj mesecev kasneje. Pripovedovala mi jo je žena pri štiridesetih, medtem ko je v vozičku pred nama brcala deklica, ki bi jo bila lahko pripisala njeni hčeri, če bi jo imela. Imela pa je dva sina. Osemnajst in petnajst let sta bila stara, ko se je rodila njuna sestrica. Starejši se je otroka veselil, mater je razvajal že med njenim pričakovanjem, mlajši pa je z vsakim dnem, ki je bil bližji porodu, bolj lezel vase. In ko je bila punčka tu, je ni niti pogledal, kaj šele da bi se je dotaknil.

Majhni otroci pa navadno sprejemajo rojstvo bratca ali sestrice popolnoma drugače. Edinka bo začela približno pri štirih letih z vztrajnimi prošnjami: „Kupimo, mamica dojenčka!" Naštela bo vse sosede, ki ga že imajo in obljubljala tisoč načinov, ki bi naj z njimi pomagala mamici, ki se morda brani z izgovorom, da je z majhnim otrokom veliko dela. Prošnje se stopnjujejo in v marsikateri družini so se odločili za drugega ali tretjega otroka prav zaradi velike želje mlajših.

Toda začetno navdušenje se ob rojstvu včasih spremeni. Otrok je začuden, ker dojenček le ni igračka. Joka, se prebuja ponoči, vsi mu nosijo darila — in mamica je zaradi njega v postelji. Potem se najde kje kakšna teta, ki se „pošali", češ, zdaj pa nisi več edini! Vsi brez izjeme pa vprašujejo: „Ali imaš kaj rad svojo sestrico?" In sestrica nenadoma ni več tako lepa kot je bila prvi dan. Vidi, da ima smešne nožice, da je brez las in da je vedno mokra. Najhuje pa je, da zdaj v mamičinem naročju ni več prostora zanj, ki se je prej tja lahko zatekel, kadar se mu je zahotelo.

Ni „prvega" otroka, ki bi ob rojstvu „drugega" vsaj nekajkrat ne vprašal — ali pa vsaj potožil: „Kaj mene nimate nič več radi?"

Družina se mora torej na rojstvo novega družinskega člana primerno pripraviti. Dojenčkova oprema je na lestvici teh opravkov na najnižji stopnički. Majhnemu otroku, ki navdušeno pričakuje bratca ali sestrico, ne bo težko razložiti, da bo srečni dogodek že čez mesec dni. Previdneje bo treba ravnati z njim takrat, ko bo otrok že v hiši. Previdno bi ga morali vpletati v vsak opravek, ki je nov. Lahko prinese povojček, pokusi če niso kamilice prevroče, popravi odejo, umije dudko... In — naročje mu mora biti še vedno odprto. Morda se bo nekaj časa tudi sam igral dojenčka. Hotel bo, da ga mamica „previje", da mu poje uspavanko, igral se bo z ropotuljo. Toda vse to bo minilo, če bomo z njim dovolj ljubeznivi in pozorni.

Veliko težje pa je z doraščajočimi otroki,, zlasti s tistimi, ki so stari okrog 14 in 16 let. To je obdobje dozorevanja, prvih ljubezni. Ljubezen je zanje privilegij mladih ljudi. Le redki lahko na odnose med materjo in očetom pomislijo trezno. Telesnost jih vznemirja, če mislijo nase, zoprna pa jim je, če jo spravijo v zvezo z drugimi. Starši so v tem pogledu — v njihovih mislih — sploh nekaj posebnega. Težko bo najti pravo pot. Zato je v starem pravilu, da med otrokoma naj ne bo prevelike starostne razlike, le veliko resnice. Če so v družini vsi za to, da odprejo vrata novemu družinskemu članu, potem seveda ni nobenega razloga, da bi oklevali.

V nasprotnem primeru prevzameta starša temvečjo odgovornost. Z doraščajočimi otroki se bo treba pogovoriti večkrat, kajti obdobje pričakovanja je dovolj dolgo, da ga lahko na rojstvo otroka pripravimo. Hkrati pa se je treba zavedati, da bo nosečnost boleča tako za mater kot za otroka. Z mladostniki bo potrebno govoriti o odločitvi, da se bo družina povečala, kot z odraslim človekom, toda s preudarnostjo in taktom — odraslega. Otrok pod srcem naj bo v tej razlagi plod želje po še enem otroku, ne pa samo posledica telesne ljubezni. Morda bomo lahko utemeljili to odločitev s pomislekom na prezgodnjo osamljenost. Skratka, pričakovani otrok naj ne bo „nesreča", temveč zavestno planirana odločitev — pa četudi to ni!

Zdravilne rastline, ki krepijo želodec

Noben organ človeškega telesa ni toliko preobremenjen kot želodec. Zaradi pretiranega in nerednega uživanja premočne hrane izgubi žlodec prožnost, postane mlahav (tako imenovani „razširjen želodec"). Zmanjša se tudi izločanje želodčnih sokov. Prebava ni več redna in hrana zastaja v želodcu dlje kot sicer. Človek čuti neprijetno tiščanje v želodcu in izgubi tek.

V takih primerih je predvsem potrebna urejena prehrana; uživati moramo lahko prebavljivo hrano. Izmed zdravilnih rastlin pa uživamo tiste, ki krepijo želodec, da je prožen, da pospešujejo izločanje prebavnih sokov.

Najbolj pomembna sestavino teh zelišč so grenčice (amara). Delujejo tako, da dražijo čutnice za okus, to pa pospešuje izločanje želodčnega soka, boljša prebavo.

Vselej jih jemljemo pred jedjo! Nikoli po jedi!

ENCIJAN

Encijan (Gentiana lutea) je znan še z drugačnimi imeni, npr. rumeni svišč, pravi košutnik. Raste v višinah od 800 do 2500 m; je torej gorska in zaščitena rastlina. Je trajno zelena in lahko doseže starost celo do 50 let. Iz kratke debele korenine se razraščajo dolge, mesnate korenine; podzemni deli so zunaj sivo rjavi, znotraj rumeni; pri stari rastlini tehtajo lahko celo nekaj kilogramov. Steblo zraste približno meter visoko. Po več živo rumenih cvetov je razvitih v vretencih v zalistjih.

Korenine starejših rastlin izkopavamo jeseni, jih narežemo in hitro posušimo v zračnem prostoru.

Iz posušenih korenin si pripravimo čaj tako, da 5—10 g drobno nasekljane korenine poparimo s kropom, pustimo stati nekaj časa, nato pa odcedimo. Jemljemo po eno čajno žličko pred jedjo.

TAVŽENTROŽA

Tavžentroža (Erythraea centaurium) zraste 20 do 30 cm visoko; ima štirioglato steblo in nasproti sedeče, podolgovate liste. Rožnati cvetovi so združeni v pakobulo; odprejo se le, če je topleje kot 20 stopinj C.

Julija in avgusta, ko tavžentroža cvete, porežemo stebla nekaj centimetrov nad tlemi in posušimo zel v senčnatem in zračnem prostoru.

Za čaj poparimo 10 g zdrobljene rastline s pol skodelice kropa, nato ohladimo in precedimo.

GRENKA DETELJA

Po močvirjih najdemo grenko deteljo (Menyanthes trifoliata) Na tleh ali tik pod površjem leži do 1 m dolga trajna korenina, iz nje pa rastejo tropernati in dolgopecljasti listi. Cvetovi so rožnati in združeni v gosto socvetje. Ko rastlina cvete, to je maja in junija, nabiramo liste. Posušimo jih na zraku, zdrobimo in shranimo na temnem.

Če nimamo teka, pijemo po eno žlico čaja, ki ga pripravimo tako, da 20 g suhega listja skuhamo v 2 dcl vode, ohladimo in precedimo. Grenčine vsebujejo tudi druga zelišča, ki pa jih ne bomo opisovali, ker so znani, na primer regrat, pelin in hmelj.

Vsekakor ponuja narava veliko zelišč, ki po njih posežemo pri lenem in oslabljenem želodcu. Omenjena zelišča priporočajo tudi bolnikom, ki bolehajo za vnetjem želodčne sluznice, ko je premalo želodčne kisline. Z njimi lahko tudi matere pomagajo otrokom, ko odklanjajo hrano.

POSKUSITE

RDEČA PESA V SOLATI

50 dkg rdeče pese, majhna čebula, sol, osminka litra kisa, ščepec sladkorja.

Rdečo peso skrbno operemo in jo 60 do 90 minut kuhamo v slani vodi. Če je pesa dalj časa ležala v skladišču ali če je starejša, jo kuhamo dlje. Kuhano olupimo in jo s posebnim nožkom narežemo na rezine. Še vročo prelijemo s segretim kisom, jo premešamo s čebulo, ki smo jo narezali na kolobarčke, in jo začinimo s sladkorjem in soljo. Po želji dodamo žličko kumine.

hotel paka
HOTEL "PAKA" iz VELENJA
(Slovenija)
vas vabi v nočni bar,
tel. 063-851-220.
Obiščite restavracijo "Jezero",
tel. 063-850-170.

ČIKAŠKA SOLATA

15 dkg belušev vršičkov, nekaj paradižnikovih krhljev, 10 dkg zelenega fižola, dušen korenček, pehtranov kis, majoneza, gorčica, sol, majhna čebula.

V pehtranovem kisu ali kakem drugem zeliščnem kisu dve uri kvasimo dobro ocejene vršičke belušev, na krhlje narezane paradižnike, razpolovljene fižolove stroke, rezine korenja in na drobne kocke narezano čebulo. Solato pripravimo z mešanico majoneze (tri četrtine) in ostre gorčice (četrtina), ki pa mora biti dobro premešana. Po potrebi dodamo še soli.

Nezaželjene spremembe živil v hladilniku

Hladilnik ni čudežna omara, kjer so živila na varnem in se z njimi nič ne zgodi. Tudi v hladilniku nastajajo nevšečne spremembe, ki živilom zmanjšujejo kakovost.

Maščobe in mastna živila postanejo tudi v hladilniku žarka, če jih predolgo hranimo in niso zavarovana pred zrakom in svetlobo. To neprijetno spremembo povzročata kisik in svetloba. ki prideta do živila, če ni dobro zavito ali zaprto.

Živila izgubljajo v hladilniku tudi svojo težo, če pred vplivom krožečega zraka niso zavarovana s posodo in embalažo. Vlaga se seveda na izparilniku in se spremeni v ledene kristale. Na novo si nabere zrak vlage iz živil in jih s tem suši. Živila izgubljajo težo in kakovost. Samo spomnimo se kako v kratkem času se zgrbanči jabolko. Nepokrito meso izgubi npr. prvi dan 3 odstotke svoje teže, sedmi dan pa 11 odstotkov; pokrito pa prvi dan le 0,7, sedmi dan pa 2,25 odstotka.

Naslednja nevšečnost so neprijetno dišeča živila. Ker hladilnik nima zračenja, se zrak v njem hitro navzame neprijetnih in prijetnih vonjav, ko kroži od živila do živila. Pred to neprijetnostjo se zavarujemo le, če vlagamo v hladilnik pravilno embalirana ali pokrita živila. Pravo zbirališče vseh vonjav, je tudi led, ki se nabira nad izparilnikom. Slab zrak ali tako imenovano „hladilniško atmosfero" preganjamo z rednim čiščenjem in sredstvi, ki razkužujejo in obenem odstranijo neprijetne vonjave.

Nekatera živila spremene tudi barvo kot so npr. narezki, meso, salama, ker oksidirajo, če pride zrak do njih.

Prekrivamo jih z aluminijasto folijo, ki jo tesno zavijemo ob rob krožnika. Tako je npr. narezek za nekaj ur dobro zavarovan pred odksidacijo in izsušitvijo. Banane v hladilniku počrne zaradi delovanja njihovih lastnih fermentov. Izgube tudi vonj. Vonj zgubi tudi sir, četudi je zavarovan pred zrakom. V sobni temperaturi pa se mu pozneje vrne, ko se ogreje. Živila, ki jih v hladilniku predolgo hranimo, zgube na splošno veliko svojih aromatičnih snovi in del značilnega okusa, ker pride v njih do raznih kemičnih in fizikalnih sprememb.

Če pa živila v hladilniku vsakih 14 dni premenjamo, se izognemo tem in še drugim nevšečnostim.

---

vem, da si nesramen. Cepec! Veš, kaj to pomeni? Ne moreš se mi skriti, četudi se zavlečeš v bolnišnico."

„Neva," je jecljal Ferenc Palir, „ne delaj mi škandala. Med nama ja nič ni bilo. Samo enkrat sem te cmoknil na lice, in zaradi tega nisi zanosila."

„Na usta!"

„Prisedla si k meni, ko sem te povabil. Jaz nisem svinja. Plačal sem vse pošteno, da mi ne moreš oponašati, da so tebe terjali za račun. Rekel sem samo v šali, da bi se poročil s teboj. Kje pa utegnem! V Nemčiji moram delati, če hočem priti do mark. Oh, kako sem nesrečen! Pomisli, tam poželjivo čakajo name, jaz pa se tukaj zaletim v drevo. Še sreča da sem sedel v avtu, drugače zdaj ne bi več imel cele glave."

„Mi boš pisal?" je že manj bojevito razpoložena vprašala prodajalka Neva. Glas ji je rahlo drhtel, poprejšnja jeza pa je skopnela.

„Vidiš, ti si daš dopovedati. Če boš pridna in me boš čakala, se že lahko pogovoriva. Nikoli ne veš, kaj vse se lahko izcimi iz semena. Gregor, poglej sem. Ja, saj gledaš. O, servus, Dragica! No, si se le omehčala in prišla na obisk k svojemu dragemu."

„Ferenc, ne lomi ga in ne pretiravaj," je rekla karajoče Dragica Flis.

„Vidim, vidim," je razumevajoče rekel Gregor Šipek. „Odlična partija."

„Partija taroka? Kart ne mečem. To je Neva, lepa prodajalka iz cvetličarne."

„Pa ne tista z vijolicami v filmu?"

„Moder si," je pritrdil Ferenc Palir. „To sem ti že stokrat povedal, zdaj pa naj bo stoprvič. Ti vse vidiš in vse veš. Počasi si bom začel že domišljati, da si bogov sorodnik. Sam bog oče nisi, ker si še premlad."

„Nore klestiš," je užaljeno očitala prodajalka Neva. „Pozna se ti, da si z avtom trčil v drevo."

„Nisem trčil, odpeljal sem mimo. Gregor, povej, da ne lažem."

„Točno in pravilno. Drevo je ostalo tam, kjer je bilo poprej dokler ga nisva srečala. Odnesla sva mu malo skorje, kar pa ne pomeni, da bo začelo hirati."

„Gregor, bojim se za vaju. Čudno govorita. Ali sta trčila tudi z glavo?" Dragica Flis je bila polna sočutja.

„Moja glava je ostala nepoškodovana," je rekel Gregor Šipek.

„Moja je zdaj boljša kot prej," je zategnil Ferenc Palir.

„Nimaš mi kaj ljubkega povedati?" je vprašala prodajalka Neva in rahlo sklonila glavo. „Hotela sem te vsaj videti. Spotoma sem si rekli, da te bom poslala k vragu. Cepec sem ti že rekla. Potem sem si premislila. To pa samo zato, ker se mi smiliš, da veš."

„Dobrotnica s srčno kulturo," je resno pripomnil Gregor Šipek.

Ferenc Palir se je zasmejal. „Neva me je obiskala. Ali veš, ti moj učitelj, kaj to pomeni? Ni me še čisto odpisala, ti odgovorim, da ti bo jasno. Presneto mi je žal, da ne morem oditi z njo. Veš Neva, obljubim ti, da bova še kdaj posedela na vrtu pod drevesi. Če nekaj rečem, tudi velja, kakor mi je ime Ferenc."

„Samo vidva, ali boš še koga pritegnil?" je z malo višjim glasom vprašal Gregor Šipek.

„Mir, prosim. Nikar se ne vmešavaj v moje privatne zadeve. Dekleta si izbiramo po svoji volji. Ljubim samo najboljše in najžlahtnejše naše rožike. Ti si ena izmed njih!" Ferenc je izprožil kazalec proti dekletu.

Prodajalka Neva se je nakremžila. Zares si cepec. Imaš me za eno izmed njih. Še res je. Jaz, koza, pa sem mislila na te. Vsak dan sem pričakovala, da mi boš pisal."

„Saj tudi sem. Od mene si dobila eno kartico in eno pismo. Kaj pa si mi ti poslala? Eno figo namalano!"

Dragica Flis je bila ko v precepu. Besede so padale križem in nikakor se ji ni posrečilo, da bi se na samem pogovorila z Gregorjem.

Bila je zadovoljna, da je ob njem, še nikoli se mu ni tako približala. Mika jo, da bi ga prijela za roko in pobožala. Ni prezrla njegovih prstov, ki so se dotaknili Zinkine roke. Zabolelo jo je. V notranjosti ji je glodal črv. Grda zavist. Napolnilo jo je vso. Povešala je oči in obenem ves čas prežala, ali bo ponovil, kar je bil pravkar storil, ali se bo sprenevedal in se izgovoril, da se je zgodilo le po naključju.

Še enkrat je ponovil, videla je razločno, in kakor je bilo Zinki prijetno ob tem njegovem dotiku, je njo speklo, da se je presedla. Ni mogla vzdržati, vstala je in odhitela iz zbornice.

Moral je to opaziti, naredila je zaradi njegove nepremišljenosti. Ko se ji je ohladila jeza, se je vrnila, kakor da je prišla s sprehoda.

O, ko bi bil vedel, koliko je pretrpela takrat! Iskala se je doli ob potoku. Hitela je po rosni travi in si zmočila noge. Hladna mokrota ji je blažila bolečino. Telo je divjalo, se premetavalo, toliko da se ni vrgla v tolmun.

Sama je ostala in v samoti iskala sebe, odrešitev, ki je ni bilo od nikoder. Upala je, da bo prišel za njo, kakor je tolikokrat odhajal tja. Ravno takrat se ni pokazal, nalašč jo je pustil v dvomih. Naj premišlja in se grize, jaz pa se ji bom krohotal za steno v svoji sobi. Tudi tam ni ostal, pognalo ga je v točilnico, kar jo je še bolj prizadelo.

Zdaj je tu pred njo. Kakor zakleto je, da ne more iztisniti iz sebe besede, ki bi pomenila spravo med njima. Nista se sprla očitno, govorile so le neme besede, ni je razumel, ker jih ni slišal.

Moral bi prisluhniti, šele potem bi dojel, da ga je vzljubila. Zato se je žrtvovala zanj, zato se je popeljala semkaj s kolesom. Drugače je za nobeno nalogo ne bi mogli prisiliti, sama si je naložila breme.

Vsaj to bi moral čutiti. On pa nič. Sedi in pozibava svoje telo, to telo, ki ga ljubi in ga hoče imeti zase. Ko bi smela objeti njegove lase in se zazreti v njegove oči. Mar je zmeraj laž v njih? Nedostopne so, skrivajo se v globinah, očesne jamice pa izpričujejo upanje, le da se noče ozreti v njo, gleda predse in pošilja poglede tja k Ferencu. Izbral si ga je za prijatelja. Mu torej pomeni več kot ona?

(Dalje v prihodnji številki)

Vloge slovenskih osrednjih organizacij o manjšinskem šolstvu

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Odlok deželnega glavarja Wedeniga z dne 27. oktobra 1958 lahko vrednotimo kot obnovo utrakvistične šole za tiste otroke, ki so jih starši sicer odjavili od dvojezičnega pouka, ki pa niso bili v stanju, da bi sledili pouku v nemškem učnem jeziku, ker so pač doma uporabljali edinole slovensko materino besedo. Odlok vsebuje predpis, „da je treba za tiste učence in učenke, ki ne obvladajo nemškega jezika ali ga obvladajo le pomanjkljivo, uporabljati ustmeno, posredovalno otroku svojstveno govorico." Ta izhod je še slabši od nekdanje utrakvistične šolske ureditve, ker ne pomeni nič drugega, kot to, da učitelj za take otroke ne sme napisati na tablo slovenske besede, še manj seveda se sme slovenščina pojaviti v šolskih zvezkih. Slovensko narečje dobi s tem izrazito funkcijo drugorazrednega jezika. Cerkvene oblasti so se priključile nazorom posvetnih in so v naglici napravile še korak naprej. Tudi tiste šoloobvezne otroke, ki so jih starši prijavili k dvojezičnemu pouku, morajo kateheti v verouku poučevati dvojezično, čeprav je splošno načelo, da se poučuje verouk v materinem jeziku. Koroški Slovenci so proti temu načinu pouka verouka zbrali na tisoče protestnih podpisov, vendar škof ob njihovi predaji ni vedel drugega povedati kot to, da niso notarsko potrjeni.[30] Tudi brošura Norodnega sveta koroških Slovencev „Für den Religionsunterricht in der Muttersprache" (Za verouk v materinščini) na škofa ni naredila nobenega vtisa. Znano pa je, da je brošura znotraj katoliškega tabora bila osporavana.[31] Nekateri so bili mnenja, da je njena objava neprimerna.

Deželni glavar Wedenig je ob ukinitvi splošne obvezne dvojezične šole 22. septembra 1958 že vedel za stališče zveznih oblasti v tem vprašanju in je bil prav zaradi te vednosti siguren, da bo njegovemu koraku sledil tudi zakonodajalec. Koroški Slovenci so nameram zveznih organov nasprotovali in izdelali svoje predloge za ureditev šolskega vprašanja, ki naj bi rešili globalno z drugimi nerešenimi problemi sedmega člena. državne pogodbe.[32]

Medtem je odredbo deželnega glavarja Wedeniga z dne 22. septembra 1958 nasledil tako imenovani „manjšinski šolski zakon".[33]

Manjšinski šolski zakon je dopolnil še deželni zakon z dne 10. julija 1959,[34] ki definitivno določa območje dvojezičnega šolstva. Prosvetno ministrstvo je zastopalo mnenje, da naj koroški Slovenci zakona ne bi odklanjali od vsega začetka, temveč naj bi počakali na rezultate.

Rezultati so bili taki, da so koroški Slovenci, ki so zakon sicer tudi že prej odločno odklanjali in niso dali svojega pristanka, v več vlogah zahtevali novelizacijo. Zastopali so mnenje, da manjšinski šolski zakon nikakor ni v korist manjšini in da je zaradi tega potrebna sprememba, ki bi odgovarjala objektivnim razmeram. Zastopali so tudi mnenje, da so jezikovne razmere na področju južne Koroške brez nadaljnjega objektivno utgotovljive in da naj bi se oblasti ravnale po objekitvnih kriterijih. Vselej so zastopali načelo skupne vzgoje šoloobveznih otrok enega šolskega okoliša in zahtevali, da se ponovno uvede obvezna dvojezična šola na točno določenem teritoriju južne Koroške. Vendar je treba ugotoviti, da je v stališčih osrednjih organizacij koroških Slovencev že od vsega začetka opazna negotovost. Osrednji organizaciji sta bili pripravljeni na kompromise. Pripravljeni sta bili, da iz območja obvezne dvojezične šole izločijo nekatere šolske okoliše. V posameznih vlogah sta poudarjali, da vsaj dve tretjini šoloobveznih otrok s slovenskim materinim jezikom ne uživa izobrazbe v svojem materinem jeziku in zahtevali, da se za te šolarje obnovi dvojezični pouk.[35]

Tukaj vidimo odmikanje od načela obveznega dvojezičnega pouka za vse šoloobvezne otroke, ne glede na njihovo narodnost, kot je to bilo definirano v odloku z dne 3. 10. 1945.

Do bistveno različnih pogledov med NSKS in ZSO na eni ter skupino koroških Slovencev na drugi strani je prišlo zaradi formulacije šolskega vprašanja v Spomenici koroških Slovencev ob 20-letnici podpisa državne pogodbe. Brez dvoma drži, da Spomenica sloni na vlogah avstrijskim oblastem, ki so bile formulirane takoj po letu 1959.

„Izrecno poudarjamo, da smo slej ko prej mnenja, da je bila ureditev obveznega šolstva v smislu Urada koroške deželne vlade o dvojezičnem šolstvu z dne 3. 10. 1945 v objavi z dne 31. 10. 1945 najboljša," je rečeno v spomenici. NSKS in ZSO potem v dokumentu ne ponovita zahteve po obnovi obvezne dvojezične šole in to utemeljujeta z vplivom nemško-nacionalističnih sil. Novi predlog se glasi: „Zato predlagamo, da bi obvezno uvedli slovenski jezik v ljudske šole vsaj kot učni predmet za vse v predšolski dobi dokazljivo slovensko govoreče šolarje, ki niso prijavljeni k dvojezičnemu pouku."

Poleg obširnih vlog in spomenic sta ZSO in NSKS po podpisu avstrijske državne pogodbe naslovila na pristojne oblasti vrsto drobnih vlog glede gradnje lastnega poslopja za Zvezno gimnazijo za Slovence, za ustanovitev posebnega manjšinskega šolskega oddelka pri deželnem šolskem svetu za Koroško, za upoštevanje slovenščine na drugih srednjih šolah, o vprašanju otroških vrtcev in vzgoji otroških vrtnaric; organizaciji sta prevzeli stališče tudi glede preureditve razmestitve ljudskih in glavnih šol ter še vrste drugih vprašanj, ki so neločljivo povezana s šolstvom kot so to učbeniki in Mladi rod. Šolsko vprašanje je bilo tudi stalno v ospredju zahtev koroških Slovencev pri neposrednih kontaktih s predstavniki zvezne vlade republike Avstrije.

dr. Avguštin Malle

30 Informacija avtorju
31 arhiv ZSO/SZI — šolstvo
32 Stellungnahme zur Regierungsvorlage betreffend das Minderheitenschulgesetz für Kärnten 20. 1. 1958; Motivenbericht 20. 1. 1958; arhiv ZSO/SZI
33 BGBl. Nr. 101/1959
34 LGBl. Nr. 22/1959
35 Vorschläge der Kärntner Slowenen zur Regelung der Minderheitenfrage 8. 11. 1959; Vorschläge der Kärntner Slowenen zur Reglung der Minderheitenfrage 8. 3. 1960; Stellungnahme der Kärntner Slowenen zum Schulgesetz-Programm auf Grund der Schulgesetzverhandlungen zwischen den beiden Regierungsparteien 15. Juni 1962; Regelung der offenen Fragen der slowenischen Minderheit in Kärnten 13. 1. 1967; Regelung der Minderheitenschulfrage in Kärnten 15. Dez. 1969; Fragen der slowenischen Volksgruppe in Kärnten 20. April 1971; Anlage zur Eingabe vom 20. April 1971: Vorschläge zur Novellierung der Schulgesetze die slowenische Volksgruppe in Kärnten betreffend; arhiv ZSO/SZI
36 Schulwesen im Sinne des Artikels 7; arhiv ZSO/SZI
37 Dekretierung des eigenen Gymnasiums für die Kärntner Slowenen in Klagenfurt; arhiv ZSO/SZI

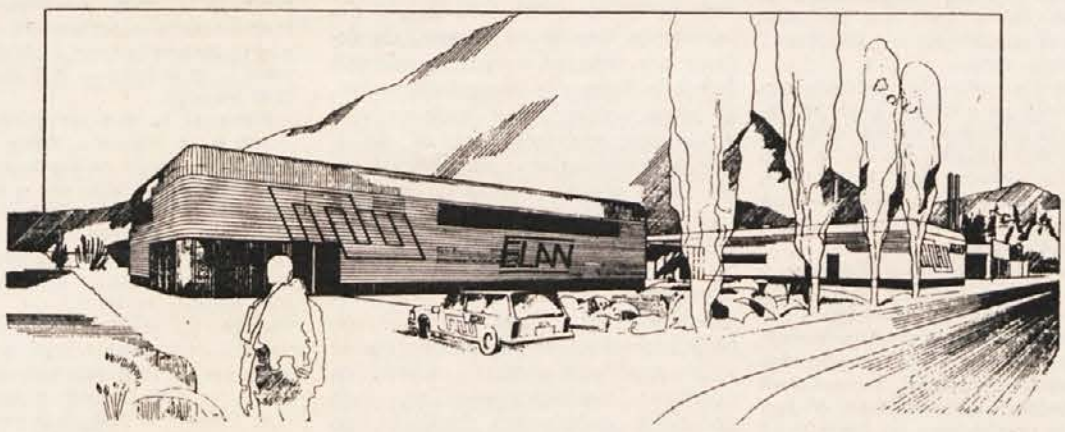

ELAN

gradi v Brnci tovarno smuči. Za gradnjo so potrebna dela profesionistov iz sledečih obrti:

1 gradbeno mojstrska dela
2 zemljiški premiki
3 tesarska dela
4 jeklo, beton in elementi
5 jeklo-betonska dela
6 kolarska dela za metalne fasade in pločevinsko obdelavo
7 instalacije za kurjavo, zračenje in kompresorske naprave
8 instalacije za jaki in šibki tok ter strelazaščitna dela
9 dobava in montaža luči
10 pleskarska dela
11 keramična dela
12 dobava in montaža akustičnih stropov
13 steklarska dela
14 vrtnarska dela
15 kuhinjska oprema
16 oprema za biroje, prodajne in socialne prostore
17 oprema skladišč

Vabimo firme, da dajo svoje ponudbe. Podlage lahko dvignejo pri:

ELAN

družba z o. j. za proizvodnjo in trgovino športnih izdelkov
9020 CELOVEC, Viktringer Ring 5/II, Telefon (0 42 22) 33 1 84, 1185 Telex 42 304

MATJAŽ KLEMENČIČ

Struktura otrok po materinem jeziku

in razmerju med šoloobiskujočimi in šoloobveznimi otroci na avstrijskem Koroškem v obdobju od 1865 do 1890

Pripomoček, s pomočjo katerega lahko ugotavljamo stanje in razvoj jezikovne strukture otrok in šolskega obiska na slovenskem etničnem ozemlju avstrijske Koroške v 19. stoletju, so šolske statistike. Najpodrobnejši vir, s pomočjo katerega lahko ugotavljamo stanje šolstva pred šolsko reformo leta 1869 na slovenskem etničnem ozemlju avstrijske Koroške, pa je Detail Conscription der Volksschulen,[1] ki ga je po stanju iz leta 1865 in na stroške Prosvetnega ministrstva leta 1870 izdala Cesarsko-kraljevska statistična komisija. V tem viru so za vsako posamezno ljudsko šolo objavljeni podatki o številu krajev v posamezni cerkveni občini, ki so oziroma niso všolani, vrsti šole, številu razredov, oddelkov in šolskih prostorov, vrsti pouka (celoletni, polletni), številu specialnih oddelkov, učnem osebju, o naturalnih in denarnih dohodkih šolkega dela, številu šoloobveznih otrok, ki so ali niso obiskovali pouka po spolu. Za otroke, ki so obiskovali pouk, pa so navedeni podatki o materinem jeziku, veroizpovedi in starosti. Za vsako posamezno šolo so v viru prikazani tudi podatki o učnem jeziku in šolskih prostorih. Učni jezik je prikazan v stanju, kakršno je bilo, še preden je stopil v veljavo odlok Prosvetnega ministrstva o možnosti uvedbe nemškega učnega jezika v slovenskih šolah na zahtevo vodstva občine.[2]

Do teh podatkov je prišla cesarsko-kraljevska statistična komisija na ta način, da je razposlala posebej v ta namen natisnjene formularje, ki so jih morali izpolniti vodje posameznih šol ter krajevne nadzorne šolske oblasti.

Za izdelavo mojega prispevka sem uporabil podatke o številu šoloobveznih otrok po spolu za vsak posamezni šolski okoliš in številu šoloobiskujočih otrok, ki sem jih obdelal po spolu, materinem in učnem jeziku. Te podatke sem medsebojno primerjal na ravneh nemškega jezikovnega območja zahodne polovice monarhije, celotne dežele Koroške, ozemlja dvojezičnega šolstva, določenega z zakonom o dvojezičnem šolstvu iz leta 1945, in slovenskega etničnega ozemlja na Koroškem iz srede 19. stoletja. Pri tem sem upošteval tako podatke o številu šol kot podatke o številu šoloobiskujočih otrok. Napravil sem tudi primerjavo med podatki ljudskega štetja leta 1880 po občevalnem jeziku ter podatki Detail Conscription o materinem jeziku otrok na omenjenih območjih.

Leta 1865 je bilo na celotnem Koroškem 25,15 % šoloobiskujočih otrok, ki so imeli slovenski materin jezik. Če primerjamo ta podatek s številom prebivalstva s slovenskim občevalnim jezikom po podatkih ljudskega šteja leta 1880,[3] vidimo, da je bil odstotek šoloobiskujočih otrok s slovenskim materinim jezikom manjši od odstotka prebivalstva s slovenskim občevalnim jezikom. To si lahko razložimo z dejstvom, da del šoloobveznih otrok takrat ni obiskoval pouka. Le-tega zlasti niso obiskovali otroci, ki so izhajali zi socialno nižjih slojev prebivalstva, ki jim je v tem obdobju pripadalo skoraj vse slovensko prebivalstva. Na območju današnjega ozemlja dvojezičnega šolstva je bilo 5269 šoloobiskujočih otrok 87,19 % s slovenskim in 747 šoloobiskujočih otrok ali 12,81 % z nemškim materinim jezikom. To se ujema tudi z jezikovno strukturo na tem območju po podatkih ljudskega štetja leta 1880. Po teh podatkih je bilo na tem območju 87 % prebivalstva s slovenskim občevalnim jezikom. Sto odstotkov otrok s slovenskim materinim jezikom je imelo na ozemlju dvojezičnega šolstva 39 šol (55,7 %), več kot 75 % otrok s tem materinim jezikom je imelo 58 šol (82,8 %), petdeset in več odstotkov otrok s slovenskim materinim jezikom pa je imelo 64 šol ali 91,4 %. Vse šole na obravnavanem področju so z izjemo šole v Zagoričah (Agoritschach) katoliške. Edina protestantska šola na današnjem ozemlju avstrijske Koroške v Zagoričah je imela 100 % otrok s slovenskim materinim jezikom. Od 10 % do 49,9 % otrok s slovenskim materinim jezikom je imelo na tem območju 5 šol ali 7,1 % (Labot/Lavamünd 13 %, Pokrče/Poggersdorf 15 %, Žrelec/Ebenthal 25 %, Otmanje/Ottmanach 27 %, Pliberk/Bleiburg 43 %).

(Dalje v prihodnji številki)

1 Detail Conscription der Volksschulen in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern nach dem Stande vom Ende des Schuljahres 1865, auf Kosten des k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht, herausgegeben von der k. k. Statistischen Central Commission, Wien 1870.
2 Erlaß des k. k. Staatsministeriums, Abteilung C. U. v 29. 6. 1865, AVA, Unterricht, Fasz. 4337, 3956 C. U./1864 (Citirano po Hanns Haas — Karl Stuhlpfarrer. Österreich und seine Slowenen, Wien 1977, str. 18.

Igralci SPD „Danica" gostovali v Št. Janžu

V Št. Janžu že dalj časa nismo imeli večje prireditve. Minulo nedeljo zvečer pa se je pokazalo, da je med našimi ljudmi še veliko zanimanja za slovensko stvar. Naše društvo je namreč povabilo igralsko skupino Slovenskega prosvetnega društva „Danica" iz Št. Vida v Podjuni, ki je v dvorani pri Tišlarju uprizorilo dramo „Volkodlaki".

Uvodoma je številno občinstvo, ki je do kraja napolnilo dvorano, pozdravil predsednik našega društva Hanzej Weiss. Povedal je, da so Šentvidčani prišli z igro, ki govori o najhujšem času naše zgodovine — fašizmu. Weiss je opozoril, da je pred štiridesetimi leti nastopil hudi čas, ki je tudi našemu narodu prinesel mnogo gorja. Poudaril pa je tudi, da je obisk gostov iz Šentvida sovpadel ravno na predvečer 8. maja, ko praznujemo zmago nad fašizmom, torej dan ko smo spet postali svobodni. Zaključno je obiskovalcem zaželel lep kulturni užitek, igralcem pa uspešen nastop.

In njihov nastop je bil res uspešen! To naj bo povedano že kar na začetku. Že prej smo brali v časopisu, da Šentvidčani dobro igrajo. Toda ko smo sledili njihovi igri, smo bili prijetno presenečeni. Tako doživeto zaigrane igre le redko vidiš. Skoraj neverjetno je, kako so se ti mladi igralci vživeli v tisti hudi čas, ko je škorenj esesovcev tlačil našo zemljo in mučil našega človeka. Videli smo, kako grd lahko postane človek, še več, da lahko postane celo zverina — volkodlak. Ne poznamo imen izvrstnih igralcev, zato naj bo vsem skupaj izrečena prisrčna zahvala in naše iskrene čestitke k tako lepi igri.

Ob koncu naj še povemo, da nas veseli, da so se mladi igralci lotili igre s tako tematiko. S tem bodo našemu človeku, ki večkrat že pozablja na hudi čas, obudili zavest, da se taki časi nikoli več ne smejo vrniti. Mladini, ki teh časov ni doživela, pa na tak način prikazujejo zgodovino fašizma, ki nam je prinesel toliko trpljenja. Upajmo, da bodo igralci SPD „Danica" v Št. Vidu v Podjuni postali drugim skupinam za zgled.

Havležni obiskovalec

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi člane in prijatelje društva na obisk naravne lepote

NARCISNIH TRAVNIKOV v karavanškem pogorju.

Zbirališče: v četrtek 25. maja ob 12. uri pred železniško postajo v Podgorjah. Od tam je z avtomobili skupen odhod v dolino Velike Suhe (do kamor je pač možna vožnja). Do cilja bo treba iti tudi nekaj časa peš.

Prisrčno vabljeni!

SPD „Jepa-Baško jezero" vabi na

MATERINSKO PROSLAVO

ki bo na binkoštno nedeljo, 14. maja 1978, ob 19. uri pri Pušniku v Ločah.

Na sporedu bodo:
Recitacije šolarjev
nastop domačih tamburašev
nastop domačega moškega pevskega zbora ter družabni večer

Prisrčno vabljene mlade mamice, mame ter babice!

Gostovanje „Bilke" v Št. Ilju

V nedeljo 23. aprila so nam bilčovski prosvetaši „Bilke" nudili lep kulturni užitek v obliki veseloigre „Pričarani ženin". Igra je dobro uspela, saj je bila zelo zabavna, tako da je samo smeh prevladoval v šentiljski dvorani, ki je bila napolnjena do zadnjega kotička.

Čeprav imajo nekateri Št. Ilj že „odpisan", češ da tam itak ni več Slovencev, to le ni tako (to so sicer pobožne želje večno včerajšnih), kajti ljudje radi prihajajo na slovenske prireditve zlasti na igre in tako uživajo pestro slovensko kulturo. To kar ljudem v Št. Ilju nudi slovenska kultura bodisi v obliki filma, odrske ali druge dejavnosti, nasprotna stran ni v stanu nuditi. Starejši ljudje in predvsem mladina se radi udeležujejo iger in prav temu področju bo treba v prihodnosti posvetiti več pozornosti in po možnosti ustanoviti svojo igralsko skupino, da bo spet tako kot je bilo pred več leti, ko je Št. Ilj imel pestro odrsko dejavnost.

Pri nas v Št. Ilju se je vzdušje le nekoliko spremenilo in mnogokateri so prišli do spoznanja, da je treba ohraniti dragoceni zaklad slovenske kulture in materino govorico. V našem kraju smo si na jasnem, da čeprav nas nekateri sovražijo in zaničujejo in čeprav je nasprotnik močan, ne bomo podlegli, kajti naše sredstvo v boju za pravice je zavest, da se borimo za pravično stvar. Prizadevamo se da živimo v miru in prijateljstvu z narodom sosedom in da storimo vse, da ohranimo našo narodno bit poznejšim rodovom. Pomagajmo vsi graditi mostove med narodoma sosedoma tudi s tem, da ljudi čim bolj informiramo o dejanskem stanju naše narodne skupnosti s ciljem, da dosežemo enakopravnost na vseh področjih vsakdanjega življenja, po načelu največjega slovenskega pesnika Prešerna: „. . . da rojak prost bo vsak, ne vrag le sosed bo mejak."

J. M.

Triglavski narodni park razširjen

Na zadnjem sklicu republiške skupščine 27. marca 1978 je bila predlagana izdaja Zakona o razširjenem triglavskem narodnem parku.

V zvezi s tem zakonom je predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik podal kratko informacijo. Dejal je, da je že pred 200 leti bila v dolini Triglavskih jezer majhna botanična koča Karla Zoisa na Utah. Ta predel je že bil takrat spoznan za eno največjih dragocenosti. Leta 1908 je bil že predlog profesorja Balarja, da se ta del proglasi za narodni park, vendar pa je to bilo izvršeno šele leta 1924 s pogodbo med Gozdno upravo na eni ter Slovenskim planinskim društvom in Muzejskim društvom na drugi strani za 20 let. V NOB je ta pogodba prenehala veljati. Kmalu po vojni se je pričela akcija za proglasitev tega dela za narodni park. Šele leta 1961 je prišel odlok o zavarovanju Doline triglavskih jezer kot triglavski narodni park. Že takrat je bilo predlagano, da bi ta park zajemal veliko večje območje kot samo triglavska jezera, vendar takrat to ni bilo sprejeto. Šele letos je s tem novim zakonom o triglavskem narodnem parku zajeto obširnejše območje, ki naj bi bilo zavarovano. Do sedaj je bilo zavarovano predvsem tisto, kar je nad gozdno mejo, spodaj pa ni bilo zavarovano pa čeprav se tam dela največja škoda. Z novim zakonom pa je zajeto tudi področje Triglava z vstopnimi dolinami in krajinskimi predeli pod gozdno mejo. V tem narodnem parku naj bi bili štirje režimi: najstrožji režim v dosedanjem parku, to so triglavska jezera; druga cona je manj stroga, tretja je popustljiva, četrta cona pa je samo kot nekak varovalni pas — „predpark" — za ostale cone.

Predvideni zavarovalni režimi v narodnem parku ne zapirajo tega predela. Če bodo potrebne kakšne ceste ali drugi podobni objekti, se bo o tem razpravljalo, končno pa bo o tem odločila republiška skupščina ne pa posamezna občina ali nek ožji lokalni ali podjetniški interes.

Sedaj je v teku živahna diskusija, v okviru katere je možnost morebitnih pripomb, dopolnitev ali sprememb zakona. Ena od bistvenih stvari v narodnem parku, je ne le splošno varstvo naravnih dobrin in lepot, temveč tudi samo obnašanje obiskovalcev. V tem predlogu je predvideno, da bodo imeli lovci in gorski stražarji nekaj pravic in pooblastil, da bodo lahko opominjali in opozarjali obiskovalce na pravilno obnašanje. Ta režim pa bo v pomoč tudi oskrbnikom na tem področju.

VIDEMSKA KONFERENCA

(Nadaljevanje s 1. strani)

ziral proti Salviju in Slovence v Benečiji ločeval po izvirnosti narečja, kulture in družbene organizacije ter po demografski številčnosti.

V živahni razpravi je vsekakor prevladalo prvo stališče, tako da je podpredsednik konference, Slovenec Pavel Petricig, na zaključku lahko povedal: „Obveza demokratične republike, da po podpisu osimskih sporazumov zagotovi Slovencem globalno zaščito, omogoča Slovencem, da v okviru ustavnih svoboščin naglo premostijo zamujeno in doseženo enakopravnost z večinskim narodom na isti ravni z vsemi Sloveci v Italiji. Ponujajo pa nam tudi drugo izbiro delne in postopne rešitve za zaščito krajevnih značilnosti in narečij, vendar bi to bilo proti vsaki zgodovinski logiki. Kajti neizpodbitna je zgodovinska in politična enotnost vseh Slovencev, o kateri priča predvsem kulturni razvoj na deželni ravni. Enotnost Slovencev v Italiji je namreč politično načelo in izhodišče, na katerem naj se zgradi samostojno slovensko šolstvo."

Delo konference se nadaljuje na vseh ravneh: v izvoljenih svetih, strankah, kulturnih društvih in ustanovah. Nikjer pa ne bodo mogli mimo splošnega priznanja stvarnosti na konferenci, da ni več mogoče zanikati obstoja niti narodne pripadnosti tako kanalskih in beneških Slovencev kot tudi furlanskega ljudstva.

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 12. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Ferdinand Hodler — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Razpoka v zemeljski obli — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Ljudje, trgi, glasbeniki — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Oddaja XY — 21.00 Horizonti — 22.05 Šport — 22.15 Neu krotljiva Angelika — 23.45 Oddaja XY — 0.00 Poročila.

SOBOTA, 12. 5.: 15.30 Poštar Müller — 17.00 Risati, slikati, oblikovati — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 17.00 Panoptikum — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Na tekočem traku — 21.50 Šport — 22.10 Rocco, mož z dvema obrazoma — 23.50 Poročila.

NEDELJA, 14. 5.: 10.00 Božja služba za mladino iz Mittelzell na Bodenskem jezeru — 14.50 Srce iz zlata — 16.30 Pesem prerije — 16.50 Vodnar Pivoda — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Vodič skozi avstrijsko ljudsko glasbo — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Anneliese Rothenberger predstavlja — 21.50 Šport — 22.00 Trije sestreljeni piloti v Parizu — 23.40 Poročila.

PONEDELJEK, 15. 5.: 15.00 Dvojčka z Immenhofa — 16.30 Lutkovna predstava — 16.40 Junaške pustolovščine Marca Pola mlajšega — 18.00 Franz Kranewitter — 18.45 Procesija iz Echternacha — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Vražja nevesta — 21.45 Šport — 21.55 Nočni izbor — 22.40 Poročila.

TOREK, 16. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 To so Firence — 10.00 Fizika — 10.30 Zlato srce — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živalski raji — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ugankanje — 20.55 Panorama — 21.55 Dediščina kraljev — 22.55 Poročila in šport.

SREDA, 17. 5.: 9.00 Tudi pošaliti se je treba — 9.30 Organizacija gospodarstva in uprave — 10.00 Zemljepis: Vzhodna Tirolska — 10.30 Dvojčki z Immenhofa — 17.00 Zaklad — 17.25 Tudi pošaliti se je treba — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Grozne zgodbe — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Jaz ljubim eno — 21.35 Poročila in šport.

ČETRTEK, 18. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina — 10.00 Cerkvena zgodovina — 10.30 Sanje v poletni noči — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Service-box — 20.15 Dali, dali, — 21.45 Poročila in šport.

AVSTRIJA 2

PETEK, 12. 5.: 17.00 Svetovno prvenstvo v hokeju — 19.30 Trailer — 20.15 Razlika pomeni raziskovanje — 21.00 Nova — 21.20 Ob izvorih mafije — 22.10 Čas v sliki s kulturo — 22.45 Svetovno prvenstvo v hokeju.

SOBOTA, 13. 5.: 15.30 Mednarodni jahalni turnir — 17.00 Klub — Regional — 18.10 O tenisu — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Brez nagobčnika — 19.30 Pustolovščina divjina — 20.00 Galerija — 20.15 Resnica o gospej Langlois — 21.45 Schellachksi & Schellacksi & Schellacksi . . .

NEDELJA, 14. 5.: 14.00 Svetovno prvenstvo v hokeju — 16.30 Mednarodni jahalni turnir — 17.30 Svetovno prvenstvo v hokeju — 20.00 Knjižni bazar — 20.15 Poneverjeno nebo — 21.50 — Zunaj v mestu.

PONEDELJEK, 15. 5.: 16.00 Mednarodni jahalni turnir — 18.00 Sanje poletne noči — 20.15 Mož hoče navzgor — 21.20 Onegin.

TOREK, 16. 5.: 17.30 Zemljepis: Vzhodna Tirolska — 18.00 Organizacija gospodarstva in uprave — 18.30 Razlika se imenuje raziskovanje — 19.30 Veselje ob glasbi — 20.00 Sleparska igralka — 21.35 Čas v sliki s kulturo — 22.10 Klub 2.

SREDA, 17. 5.: 17.30 Cerkvena zgodovina — 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Ö 9 (Nižja Avstrija) — 19.00 Velike bitke — 20.00 O televiziji — 20.50 Prizorišče svetovne literature — 21.35 Čas v sliki s kulturo — 22.10 Oprostite prosim motnjo — 22.20 Čas v sliki.

ČETRTEK, 18. 5.: 17.30 Zvok iz človeške roke — 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Portret — Salvador Dali — 19.30 Spolight — 20.00 Opoldne na Rdečem trgu — 21.35 Čas v sliki s kulturo — 22.10 Klub 2.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 12. 5.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Kar po domače.

SOBOTA, 13. 5.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 14. 5.: 7.05 Duhovni nagovor — „Duh napolnjuje zemljo . . ." (praznična glasbena oddaja).

PONEDELJEK, 15. 5.: 7.05 Naj pesmica naša darilo vam bo.

TOREK, 16. 5.: 9.30 Za našo vas — 13.45 Celovški radijski dnevnik — Šport — Otroci poslušajte!

SREDA, 17. 5.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Ljudske pesmi — Cerkev in svet.

ČETRTEK, 18. 5.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Družinski magazin.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 12. 5.: 9.00 TV v šoli — 16.00 Poročila — 16.15 Polieder H 3 — 16.30 Ostržek — 16.55 Světovno hokejsko prvenstvo — 19.30 Dnevnik — 20.05 Koncert v dvorani Slovenske filharmonije — 20.10 Razgledi — 21.55 Dnevnik — 22.10 Poročilo s kongresa ZK Kosova — 22.25 Jaz, Klavdij — 23.15 Risanka — 23.35 Svetovno prvenstvo v boksu.

SOBOTA, 13. 5.: 8.00 Poročila — 8.05 Profesor Baltazar — 8.15 Z besedo in sliko — 8.30 Dopoldanski in popoldanski otroci — 8.45 Tehtnica za natančno tehtanje — 9.15 Od doma do šole — 9.45 Kaj je skupni dohodek — 10.00 Dokumentarna oddaja — Paul Gauguin — 14.25 Poročila — 14.30 Svetovno prvenstvo v bosku — 5.50 Nogomet Olimpija : Sarajevo — 17.50 Obzornik — 18.00 Kekčeve uganke — 19.30 Dnevnik — 20.05 Šopek z bodečo živo — 21.00 Celovečerni film — 23.20 Poročila — 23.25 Svetovno prvenstvo v boksu.

NEDELJA, 14. 5.: 8.55 Poročila — 9.00 Za nedeljsko dobro jutro — 9.25 625 — 9.50 Rubežniki — 10.40 Otroška oddaja — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.30 Poročila — 17.25 Svetovno hokejsko prvenstvo — 19.30 Dnevnik — 20.05 Vikend — 21.05 Iznad Lima — 21.35 Dnevnik — 21.50 Športni pregled — 22.35 Svetovno prvenstvo v boksu — 23.20 Poročila.

PONEDELJEK, 15. 5.: 9.05 TV v šoli — 16.00 Ljudje in zemlja — 17.05 Poročila — 17.10 Vrtec na obisku — 17.25 Britanska enciklopedija — 17.50 Obzornik — 18.00 Kako delavec odloča — 18.15 Matematika v vsakdanjem življenju — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.05 Todora — 21.20 Kulturne diagonale — 22.00 Dnevnik — 22.15 Mozaik kratkega filma.

TOREK, 16. 5.: 8.30 TV v šoli — 17.30 Glasbena oddaja — 17.55 Obzornik — 18.05 Pisani svet — 18.45 Jugoslovanska trimska televizija — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.05 Ko se korenin zavemo — 21.00 Noči in dnevi — 21.55 Dnevnik — 22.10 Iz koncertnih dvoran — 22.50 Poročila.

SREDA, 17. 5.: 8.35 TV v šoli — 14.25 Svetovno prvenstvo v boksu — 17.25 Poročila — 17.30 Z besedo in sliko — 17.45 Popotovanje v deželo lutk — 18.05 Obzornik — 18.15 Ne prezrite — 18.50 Postal sem partizan — 19.15 Ciscak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Posebna vzgoja — 21.45 Sodobniki — 22.05 Dnevnik.

ČETRTEK, 18. 5.: 9.00 TV v šoli — 14.20 Poročila — 14.25 Svetovno prvenstvo v Boksu — 17.30 Avtomobili in ljudje — 18.25 Obzornik — 18.33 Profesor Baltazar — 18.45 Tehtnica za natančno tehtanje — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.05 V živo — 22.30 Nogomet Italija : Jugoslavija — 24.00 Poročila.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

ŠPORTNI VESTNIK

DOMAČI NOGOMET

Zaradi praznika v četrtek, so moštva Slovenskega atletskega kluba prejšnji teden absolvirala po dve tekmi. Mladinci so na praznik imeli v gosteh moštvo iz Krive Vrbe. Po začetnih težavah (gostje so dolgo časa vodili z 1:0) so se mladinci znašli in zasluženo zmagali 4:1. Gole so dali Gregorič Stanko 2 in Kupper ter Kreutz po enega. V nedeljo dopoldan pa se je naše mladinsko moštvo pomerilo s prav tako starimi iz Vetrinja. Vetrinjčani so imeli v njihovih vrstah igralca, katerega SAK ni mogel kriti in zaradi tega se je končni rezultat glasil 3:0 za Vetrinj. SAK-ovi mladinci so igrali kar dobro, v napadu jim je manjkal le kak realizator. Disciplina v moštvu je v redu, igralci izpolnjujejo nasvete trenerja in profesorja Milana Kuppra, ki je prevzel mladinsko moštvo.

Drugo moštvo, ki ima vedno težave glede postave, je v četrtek gostovalo v predtekmi v Št. Pavlu. Zopet enkrat ni bilo dosti igralcev, to pa tudi zaradi tega, ker igrajo nekateri igralci drugega moštva zaradi raznih poškodb članskih igralcev v prvi ekipi. Kljub temu so igralci igrali dobro in izgubili le 2:4. Gola pa sta dala Srienc oz. Perč Branko. V nedeljo pa je sledila prva zmaga v letošnji spomladanski sezoni za drugo moštvo SAK. V tekmi z Boroveljčani so bili SAK-ovci boljše moštvo in so zasluženo zmagali z 4:0. Gole so zabili Blajs K. 2 (ki je po daljši pavzi zopet igral) Šmid in Sadjak 1.

Prvo moštvo SAK pa nima in nima sreče. V tekmi v Št. Pavlu je manjkalo kar šest igralcev, ni bilo nobenega Jugoslovana, Oraže, Palanšek in Rozman pa so bili še poškodovani. V takem primeru od moštva ne moremo zahtevati kakih vrhunskih rezultatov, da so v tej tekmi kljub temu dosegli eno točko je predvsem zasluga izvrstne borbenosti, katero je pokazalo moštvo na tej tekmi. Kljub temu, da je stranski sodnik priznal domačinom gol, potem ko je Pandel ubranil gol na črti, kljub temu da so SAK igralci še pred polčasom prejeli drugi gol, kljub temu da isti stranski sodnik v drugem polčasu ni priznal gol za SAK, kljub temu, da je po njegovi zaslugi bil izključen Velik, je kljub temu SAK-u uspelo le še izenačiti. Ee gol je dal Perč Jurij, drugi pa je padel iz avtogola.

V nedeljo pa je SAK imel v gosteh moštvi iz Borovelj in podlegel 0:2. Najbolje je, da to tekmo pozabimo tako hitro kot mogoče. Igra je bila na slabem nivoju, nasprotnik iz Borovelj se je boril proti izpadu in glede tega skušal po hitrem vodstvu braniti to vodstvo, toda v drugem polčasu je namesto izenačenja padel drugi gol. Vrhu tega je SAK zastrelil enajstmetrovko.

Tudi prvo moštvo Selanov je pretekli teden imelo dve tekmi in iz teh dveh dobilo tri točke. Doma proti Bistrici so Selani igrali 1:1, v Pokrčah pa so zmagali 5:2.

INTERNACIONALNI NOGOMET

V Parizu sta se pretekli teden v finalni tekmi za tekmovanje evropskega pokala srečali ekipi Dunajske Austrije in Anderlechta iz Belgije. Belgijci so bili v vseh 90-ih minutah boljše moštvo, imeli so tudi boljše posamezne igralce v njihovih vrsath, ki so tudi odločili. Končni rezultat se je glasil 4:0. Odločilna pa je bila 45. minuta, v kateri so Belgijci ustrelili kar dva gola. Strelca golov sta bila Rensenbrink in van Binst vsak po dva.

HOKEJSKO PRVENSTVO A-SKUPINE V PRAGI

Po prvi seriji iger v okviru svetovnega prvenstva v hokeju v Pragi je v vodstu brez poraza moštvo svetovnega prvaka — Češkoslovaška, ki je dobila vse tekme. Na drugem mestu je Sovjetska zveza, tretji pa so Kanadčani. Na četrtem mestu se nahajajo Švedi, ta štiri moštva bodo tudi tekmovala za kolajne.

V spodnjem delu lestvice so senzacionalno na zadnjem mestu Finci, isto število točk, namreč tri, imajo tudi Vzhodni Nemci in Američani, najboljše so uvrščeni Zahodni Nemci, imajo pa pet točk.

SLOVENSKO NAMIZNOTENIŠKO PRVENSTVO

V Celovcu v dvorani slovenske gimnazije je Dijaški dom SŠD priredil drugo kolo v okviru slovenskega namiznoteniškega prvenstva B skupine. Kot v Žvabeku je tudi tokrat zmagalo moštvo Obirja z Obirske. Zelo dobro se je tokrat odrezala ekipa Dijaškega doma, ki je premagalo obe ekipi iz Žvabeka z 6:0. V lestvici igralcev vodi zašasno Haderlap (Obirsko) s 7:0, drugi je prav tako igralec Obirske Ojster s 6:1, tretji je Polanšek (SŠD) s 4:0, četrti pa je Wieser Matevž (prav tako SŠD) s 5:1.

Rezultati tega kola so se glasili: Dijaški dom — Žvabek 6:0, Dijaški dom — Žvabek II 6:0, Obirsko — Žvabek II 6:0.

Lestvica pa izgleda takole: 1. Obirsko 18:3, 6 točk; 2. Dijaški dom 14:6, 4 točke; 3. Žvabek I 7:12, 2 točki; 4. Žvabek II 0:18, 0 točk.

Brez dvoma je to dobra zamisel Slovenske športne zveze, da je skupno z namiznoteniškimi društvi organizirala to prvenstvo. Je še nekaj organizatoričnih težav, toda situacija se z vsako prireditvijo boljša. Igralci so z veseljem pri stvari in to je glavni cilj in namen takih tekmovanj.